

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Petra DĚDKOVÁ

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

Horní Kalná 1850 - 1938

Petra Dědková

**Bakalářská práce
2008**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra DĚDKOVÁ**

Studijní program: **B7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Kulturní dějiny**

Název tématu: **Horní Kalná 1850-1938**

Zásady pro vypracování:

- 1, Politický vývoj
- 2, Hospodářský vývoj
- 3, Společenský vývoj

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Archív obce Horní Kalná, Sokol - tělocvičná jednota Horní Kalná**
BENČ, Bohuslav, Novopacko, Praha 2005.
BAJER, Josef, Dolní Kalná a Slemeno, Praha 2006.
**CECHNER, Antonín, Soupis památek historických a uměleckých v poli-
tickém okrese Novopackém, Praha 1909.**
KUBÁT, Miroslav, Album ze starých Krkonoš, Hradec Králové 1982.
**KUBÁTOVÁ, Marie, KUTINOVÁ, Amálie, Krakonošův rok, Hradec Krá-
lové 1958.**
METELKA, Věnceslav, Ze života zapadlého vlastence, Praha 1977.

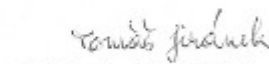
Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Marie Macková, Ph.D.**
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2007**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2008**



prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.



doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Souhrn

Bakalářská práce se skládá ze tří kapitol. Práce se zaměřuje na politický, hospodářský a společenský vývoj ve vesnici Horní Kalná v letech 1850-1938. Práce je sondou do života občanů v obci. Zabývá se událostmi, které se v té době v obci udály. První kapitola popisuje historii obce a politické dění v habsburské monarchii a v obci. Druhá kapitola popisuje zemědělství a tkalcovství jako zdroje obživy obyvatel Horní Kalné. Třetí kapitola se zabývá kulturní činností v obci. Hlavní informační zdroje jsou archiv obce Horní Kalná a úryvky z knihy Dolní Kalná a Slemeno od Josefa Bajera.

KLÍČOVÁ SLOVA

Horní Kalná; politika; hospodářství; společnost

Abstract

The bachelor work is consists of three chaps. The work focuses on the political, economic and social progress in the village Horní Kalná in years 1850-1938. The work is sonde in to the life of citizens in the village. It deals with the events, which happened at the time in the village. The first chapter describes history of the village, political events in the Habsburg monarchy and in the village. The second chapter describes agriculture and weaving like mines of living of Citizen in Horní Kalná. The third chapter deals with cultural activity in the village. Main informative sources are archive of the village Horní Kalná and parts of the novel by Josef Bajer Dolní Kalná a Slemeno.

KEY WORDS

Horní Kalná; policy; economy; society

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Marii Mackové, PhD. za pomoc, cenné rady a připomínky a za metodické vedení této bakalářské práce. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat všem, kteří mě při psaní této práce podporovali.

Obsah: Úvod.....	s. 1
1. Politický vývoj.....	s. 3
1.1 Historie obce.....	s. 3
1.2 První světová válka.....	s. 5
1.3 Politické poměry.....	s. 8
1.4 Politické organizace a volby.....	s. 19
2. Hospodářský vývoj.....	s. 24
2.1 Zemědělství.....	s. 24
2.2 Vliv počasí.....	s. 27
2.3 Rukodílné tkalcovství.....	s. 30
2.4 Ze života tkalců.....	s. 34
3. Společenský vývoj.....	s. 36
3.1 Stavby.....	s. 36
3.2 Spolky.....	s. 37
3.3 Oslavy, svátky a plesy.....	s. 42
3.4 Dějiny školy.....	s. 47
Závěr.....	s. 54
Seznam pramenů a literatury.....	s. 56
Resumé.....	s. 58
Příloha.....	s. 59

Úvod

Ve své bakalářské práci, jejíž název zní „Horní Kalná 1850 – 1938“, bych se chtěla zabývat tématem: jaký byl politický, hospodářský a společenský vývoj ve vesnici Horní Kalná, ležící jižně od Vrchlabí, v letech 1850 – 1938.

Téma „Horní Kalná 1850 – 1938“ jsem si vybrala z toho důvodu, že ve vesnici již přes 10 let žiji a mám k této vesnici vřelý vztah.

Cílem mého bádání bude zjistit, jaký byl politický, hospodářský a společenský život ve vesnici v období od jejího rozdělení se sousední obcí až k prahu druhé světové války.

První kapitola nastíní historii obce od prvopočátku svého vzniku. Čerpat budu z inventáře archivů obcí Horní a Dolní Kalná, z Retrospektivního lexikonu obcí ČSSR 1850 – 1970, z Ottova slovníků naučného, z díla Antonína Profouse Místní jména v Čechách, z díla Augusta Sedláčka Místopisný slovník historický království českého, dále také z knihy Dolní Kalná a Slemeno od rodáka z Dolní Kalné Josefa Bajera. Tato publikace mne velmi zaujala, protože vypovídá o životě lidí ve vesnici Dolní Kalná a stala se inspirací pro moji bakalářskou práci.

V dalších kapitolách už budu vycházet také z archivních pramenů. Mými archivními prameny budou archivní fond Obecního úřadu v Horní Kalné, jmenovitě Kronika obce Horní Kalná z let 1921 – 1936, zápisy z porad obecního zastupitelstva z let 1891 - 1934 a podací protokoly z let 1918 - 1920; fond Tělocvičná jednota Sokol z let 1906 – 1921, kniha zápisů ze schůzí z let 1906 – 1921; fond Obecná škola smíšená v Horní Kalné, Školní pamětní kniha z let 1884 – 1936, z fondu Státního okresního archivu v Trutnově. Dalším archivním pramenem byl fond Obecního úřadu v Nové Pace, jmenovitě Záznam koncesovaných živností z let 1903 – 1947; dále inventáře okresních úřadů Hořice z let 1850 – 1942, Nová Paka z let 1855 – 1942 a Jičín z let 1850 – 1946, z fondu Státního okresního archivu v Jičíně.

Všechny výše jmenované archivní fondy jsou dostupné a čitelně napsané. Kronika obce díky panu kronikáři a panu učiteli v jedné osobě zachycuje politický, hospodářský i společenský život obyvatel na vesnici. V kronice jsou nastíněny politické poměry ve vesnici, tedy politické organizace, volby veřejného zastupitelstva a veřejné schůze. Dále kronika vypovídá o hospodářských poměrech ve vesnici, tedy o zemědělství, o vlivech počasí na zemědělství a v neposlední řadě na život zemědělců. V kronice obce nejsou opomíjeny ani společenské poměry, tedy ráz staveb ve vesnici, spolky a jejich činnost, různé oslavy, svátky a bály. Ke společenským poměrům patří také dějiny místní školy. Zápisy z porad obecního

zastupitelstva vypovídají o politických, finančních a kulturních poměrech v obci. Podací protokoly uvádějí hlavně import a export či ceny potravin, zboží a dobytka. Kniha zápisů ze schůzí Tělocvičné jednoty „Sokol“ je jediný dochovaný archivní pramen. Jiný materiál se nedochoval. Zápisy ze schůzí podávají doklad o vnitřním uspořádání spolku a jeho činnosti. Školní pamětní kniha se v mnohém podobá kronice obce, hlavně ve 20. a 30. letech 20. století, kdy je obě psal kronikář a učitel v jedné osobě Ludvík Kodým. Školní kronika obsahuje, vedle záznamů o budově školy, vybavení školy či oslavách, také záznamy důležitých událostí v obci v letech 1828 – 1936.

Také budu čerpat z deníkových záznamů krkonošského písmáka Věnceslava Metelky, který osobitým způsobem popisuje společenské dění v krkonošských obcích a neopomene dodat svůj názor na politickou situaci v zemi. Také jsem čerpala z díla Bohuslava Benče Novopacko, z díla V. Lesáka a J. Kábrta Textilní průmysl a dělnictvo na Trutnovsku v XIX. století a z díla Miroslava Kubáta Album ze starých Krkonoš. Fotografické dokumenty ze života horáků.

1. Politický vývoj

1.1 Historie obce

Dolní a Horní Kalná jsou dvě vsi severovýchodně od Nové Paky, které se táhnou přes 6 km podél potoka Kalenky. „Původně to byla ves jediná. Částečné svědectví máme i v lidové řeči, neboť se obě vsi nazývají mezi lidem v denní řeči stejně: v Kalnejch, do Kalnejch, vzpomínám na Kalnou, kalenskej, Kalenčák.“¹ Název je odvozen z přídavného jména kalný, nečistý, trüb. Vždy po dešti docházelo, a stále dochází, ke zkalení zdejšího potoka, zvaného Kalenka. Červené zbarvení je zapříčiněno permskými pískovci, které se nacházejí v základech každé chalupy.² „Obec Kalná vznikla počátkem 13. století, kdy v této krajině byly zbytky pomezí hvozdu. Obcí vedla stará zemská stezka, která spojovala stezku semilskou a trutnovskou.“³

Část okolního území byla darována opatovickému klášteru, který náš první král Vratislav I. roku 1086 povýšil na opatství. Asi v roce 1254 založil opatovický klášter v sousední obci Lhotě Klášterní tzv. „Labské probošství“. V té době již obec Kalná stávala, neboť v dějinách opatovického kláštera se uvádí „klášter benediktinský ve Lhotě u Kalné“.⁴ Obyvatelstvo bylo české. Údolí bylo tedy osídleno kolem 12. století, dříve než Přemyslovci začali v průběhu 13. století zabydlovat pohraničí německým obyvatelstvem v rámci vnější kolonizace. Nejstarší ověřená zmínka o Kalné se nachází v Místopisném slovníku Království českého od Augusta Sedláčka, který ve svém díle uvádí, že již roku 1352 stála v Dolní Kalné fara.⁵

Karel IV. daroval dne 24. ledna roku 1372 Kalnou a sousední obec Čistou probošství ve Lhotě. Tohoto statku se zmocnil asi roku 1420 Jan Městecký Krušina z Lichtemburka. Roku 1436 císař Zikmund zapsal Kalnou Hynku Krušinovi z Lichtemburka, pánu na Kumburce.⁶ V roce 1454 odkoupil panství Jiří z Poděbrad, který ho postoupil roku 1466 rodu Valdštejnskému, který se roku 1522 stal dědičným majitelem panství a vlastnil ho téměř 200 let. Roku 1634, po zavraždění Albrechta z Valdštejna, připadlo panství Elišce Žerotínské

¹ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny*. 2. díl. Praha, 1949, s. 186. (bez ISBN)

² BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 40. ISBN 80-86946-14-2.

³ JOHNNOVÁ, B. *Archiv obce Dolní Kalná 1864 – 1945*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 8, ev. č. 19/1.

⁴ Tamtéž.

⁵ SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království českého*. 2. vydání. Praha, 1998, s. 392. ISBN 80-7203-099.

⁶ JOHNNOVÁ, B. *Archiv obce Dolní Kalná 1864 – 1945*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 8, ev. č. 19/1.

z Valdštejna. Po její smrti roku 1650 se statku ujal její synovec Jan Viktorin z Valdštejna a roku 1654 jej prodal Janovi z Morzina.⁷

Farní beneficium v Kalné před rokem 1688 nově zřídil Jan Rudolf z Morzina. K nové farnosti v Kalné byla přidělena i bývalá farnost čistecká, proto patřily od roku 1706 k faře v Dolní Kalné osady: Bukovina u Čisté, Čistá, Dolní a Horní Kalná, Horka, Lhota Klášterní, Nedaříž, Přední a Zadní Ždírnice, Slemeno, Vidochov a později Karlov. Roku 1688 koupil statek Čistou Pavel z Morzina. Rod Morzinů vlastnil panství až do roku 1796.⁸ Z tohoto období pochází nejstarší dochovaná listina datovaná z roku 1790. Jednalo se o školní vysvědčení.

Roku 1796 prodali Morzinové Kalnou Ignáci Falgeovi, pláteníkovi z Trutnova. Za jeho přičinění byla v roce 1815 postavena budova školy v Horní Kalné. V roce 1834 bylo panství vnukem Ignáce Falgea prodáno knížeti Karlu Rohanovi. „Roku 1848 byla zřízena německá fara ve Vidochově a Vidochov s Nedaříží tím byly od Kalné odděleny. K poštovnímu úřadu v Dolní Kalné náležely obce: Dolní a Horní Kalná, Slemeno, Přední a Zadní Ždírnice.“⁹

V Ottově slovníku naučném je zmínka o Dolní Kalné, patřící pod hejtmanství Jičín, okres Nová Paka. Roku 1890 bylo v obci 127 domů, 884 obyvatel českých a 8 německých. Dále se v obci Dolní Kalné nacházel „kostel sv. Václava (ze XIV. století), trojtřídní škola, četnická stanice, pošta, záložna, tkalcovna na výrobu bavlny a lněné zboží, mlýn a tkalcovství po domácku.“¹⁰

Horská obec Horní Kalná se nachází 360 - 420 metrů nad mořem. Po roce 1364 patřila spolu s obcí Čistou k opatovickému klášteru. Obec Horní Kalná vystupuje jako samostatná osada od roku 1706, kdy začala patřit k faře Dolní Kalná, poněvadž byla k nové farnosti, obnovené roku 1688 Janem z Morzina, přičleněna i bývalá čistecká farnost. K Horní Kalné patřily osady: Doleček, Prašivka, Příčnice a Tábor.¹¹

Díky neúrodě, která zasáhla kraj v letech 1771–72, vypukl hladomor, jehož důsledkem byl počátek pěstování brambor.¹²

V roce 1775 se v Horní Kalné vzbouřilo obyvatelstvo utlačované robotou, které bylo vedeno rychtářem Dědkem. Sedláci se zbraněmi v rukou zaútočili na sídlo vrchnosti v Čisté. Panští úředníci před nimi uprchli. Vzbouřenci vypili několik sudů piva, co nevypili tak

⁷ JOHNOVÁ, B. *Archiv obce Dolní Kalná 1864 – 1945*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 8, ev. č. 19/1.

⁸ Tamtéž.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ *Ottův slovník naučný*. 2. vydání. č. 13. Praha, 1998, s. 813. ISBN 80-7203-182-1.

¹¹ JOHNOVÁ, B. *Archiv obce Horní Kalná 1852 – 1937*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s.4, ev.č. 19/4.

¹² BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 9. ISBN 80-86946-14-2.

vypustili a poté se vrátili domů, aniž by se spojili s ostatními vzbouřenci. Tehdy byl rychtář Dědek za trest přesazen na Lomnicko.¹³

Roku 1778 vtrhli do kalenského kraje Prusové.¹⁴ Ti bojovali proti Rakušanům v letech 1778 - 1779 v tzv. „bramborové válce“.

„Roku 1783 byly rozděleny dvory Čistá, Kalná a Ždírnice. Domkáři obdrželi ornou půdu, sedláci pastviny a vrchnost si ponechala lesy. Selská roboty se tím zmenšila o práci na polích a lukách. Jedinou povinností zůstalo vozit panské dříví z lesů, z kraje ječmen a z Lomnice slad. Ve zdejších kraji se hojně pěstoval len, a proto se obyvatelstvo zabývalo hlavně jeho spřádáním.“¹⁵

V Horní Kalné stávala tvrz, kde se dosud říká „Na hrádku“ pod Tábořem.¹⁶ Tam prý dne 13. ledna roku 1628 pobýval Jan Ámos Komenský, když cestoval z Třemešné do Horní Branné.¹⁷ Zdejší kraj navštívil i Karel Hynek Mácha v srpnu roku 1833.¹⁸

K úřednímu rozdělení obcí na Horo – Kalnou nebo Horno – Kalnou (151 domů, 911 obyvatel) a Dolo – Kalnou (110 domů, 691 obyvatel) dochází roku 1849.¹⁹ V této době totiž zanikají panství, ty jsou nahrazeny politickými okresy. Zajímavostí je, že „Horní Kalná měla roku 1841 vlastní razítko k ověřování a stvrzování úředních dokladů. Zda šlo o přenesení pravomoci na část obce nebo už o vyjádření její úplné samostatnosti není zatím známo.“²⁰

1.2 První světová válka

Roku 1879 uzavřelo Rakousko – Uhersko s Německem spojení, ke kterému se roku 1882 přidala Itálie a vznikl tzv. Trojspolek. Roku 1891 bylo založeno francouzsko – ruské spojení. Roku 1904 vznikla dohoda mezi Francií a Velkou Británií, ke které se roku 1907 připojilo Rusko a vznikla tzv. Trojdohoda. Roku 1908 došlo k anexi Bosny a Hercegoviny k habsburské monarchii. Srbské království s anexí silně nesouhlasilo.

Atentát na následníka habsburského trůnu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii Chotkovou v Sarajevu ze dne 28. června roku 1914 zasáhl i do života obyvatel v Horní Kalné. Dne 26. července roku 1914 vydal císař František Josef I. Manifest Mým národům, započala částečná mobilizace rakouského vojska. Z rakousko – srbské války vypukla válka

¹³ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 40. ISBN 80-86946-14-2.

¹⁴ Tamtéž, s. 41.

¹⁵ JOHNŮVÁ, B. *Archiv obce Horní Kalná 1852 – 1937*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s.4, ev.č. 19/4.

¹⁶ „Na Hrádku = čp. 139 – podle tradice tu kdysi stávala tvrz, její existence ale zatím nebyla doložena.“ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 40. ISBN 80-86946-14-2.

¹⁷ JOHNŮVÁ, B. *Archiv obce Horní Kalná 1852 – 1937*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s.4, ev.č. 19/4.

¹⁸ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 14. ISBN 80-86946-14-2.

¹⁹ Tamtéž, s. 15.

²⁰ Tamtéž, s. 40.

světová. Začaly tak pro všechny smutné časy. Zejména pro rodiny, jejichž mužští příslušníci museli narukovat do války.

„Nadešel 26. červenec, den sv. Anny, který přinesl našemu lidu úlek, bázeň, a strach před budoucností, válka vypovězena, mobilizace vyhlášena, císař jako nejvyšší velitel volal své vojsko do zbraně. Bylo přede žněmi. Do 24 hodin po uspořádání majetkových poměrů museli muži opustit své domovy. Tušili, že válka si vyžádá mnoho obětí na životech a zdraví. Přípravy k odjezdu byly smutné, slzy tekly, pláč a nářek se ozýval, matky plakaly pro syny, ženy pro muže, děti pro otce. Když odcházeli, nevěděli, zdali se vrátí...”²¹

Byla vyhlášena úplná mobilizace. Ode dne 25. července roku 1914 byla uzavřena říšská rada i zemské sněmy. Tím došlo k potlačení občanských práv. S vypuknutím války byla zahájena odbojová činnost s cílem vytvoření českého státu. Mezi první představitele protihabsburského odboje patřil profesor Tomáš Garrigue Masaryk (dále jako T. G. Masaryk). V roce 1915 ho do zahraničí následoval Edvard Beneš. V Paříži založili Českou, později Československou národní radu jako vedoucí orgán odboje.

V létě roku 1914 vyhlásila Itálie neutralitu. Za slib územních zisků se v květnu roku 1915 přidala k Dohodě. V říjnu 1914 vstupuje do války Turecko na straně Dvojspolku. Boje byly vedeny na západní, východní a jižní frontě. Roku 1915 vznikla nová fronta na území Itálie.

Nejtěžší boje na západní frontě byly vedeny od února do prosince roku 1916 v bitvě u Verdunu, kdy Němci zaútočili na tuto pevnost. Strategická místa Němci posunovali jen po pár kilometrech. Francouzsko – britská vojska vyvolávala ofenzivu na řece Sommě, kde Britové poprvé použili v boji tanky. Tato bitva neměla svého vítěze. Zvrat ve válce znamenal duben roku 1917, kdy do války vstoupily Spojené státy americké na straně Dohody.

Důstojník, později generál francouzské armády, Milan Rastislav Štefánik zorganizoval československé vojsko zvané legie. Do legií byli získáváni, od února roku 1917 z Ruska, Francie a Itálie, čeští a slovenští krajané a zajatci. V roce 1918 čítaly legie desetitisíce členů. Legie bojovaly na západní, východní a italské frontě. Na východní frontě zaznamenaly legie úspěch v červenci roku 1917 v bitvě u Zborova.

V únoru (podle juliánského kalendáře v březnu) roku 1917 došlo v Rusku k buržoazní revoluci. Ruský car Mikuláš II. byl sesazen. Dne 25. října (podle juliánského kalendáře 7. listopadu) roku 1917 došlo k další revoluci, tentokrát bolševické. Buržoazie byla svržena a k moci se v Rusku dostali bolševici v čele s Vladimírem Iljičem Leninem. Rusko už od listopadu roku 1917 vyjednávalo s Německem o ukončení války. Dne 3. března roku 1918 bylo podepsáno příměří mezi Ruskem a Německem v Brestu Litevském. Tím přestala východní fronta existovat. Roku 1918 vypukly na území Německa a Rakouska – Uherska

²¹ Neznámý rodák z Dolní Kalné. BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 35. ISBN 80-86946-14-2.

revoluce. Dne 3. listopadu došlo v Německu k povstání námořníků v Kielu. Německý císař z Německa uprchl. Dne 27. října roku 1918 Rakousko – Uhersko kapituluje. Válka skončila dne 11. listopadu roku 1918 v 11 hodin dopoledne, kdy Německo podepsalo příměří v Compiègne v lese ve štábním vozíku.

Z Dolní Kalné nastoupilo do války 211 mladých mužů, tedy čtvrtina obce.²² Ti, co měli „štěstí“ a vrátili se, měli fyzické i duševní problémy. Většina legionářů neměla to štěstí, znovu spatřit svůj rodný kraj. Legionáři umírali na bojištích v Itálii, Rusku, Německu či Srbsku. Ne všichni umírali na bojištích, někteří na následky zranění či na tyfus. Někteří podlehlí svým zraněním v nemocnicích. Jeden legionář z Horní Kalné zemřel ve vídeňské nemocnici na následky omrznutí, další byl v roce 1915 zastřelen, protože usnul na stráži. Nešťastný osud potkal 29letého hostinského a řezníka Otokara Šubrta z čp. 144, který zemřel památného dne 28. 10. 1918 v Itálii.²³

Do války byli posíláni i koně, ještě v únoru roku 1918 byli z Horní Kalné na bojiště posláni dva dvouletí koně. Občané obce odevzdávali kovové předměty pro válečné účely.²⁴ Během války byl nedostatek potravin, zavádělo se přidělové hospodářství. Koncem války bylo 0,5 kg cukru na měsíc a půlka chleba na týden, pivo si lidé vařili doma. Lid začal trpět podvýživou.²⁵

Konec války s sebou přinesl kýženu svobodu. Vojáci se zvolna vraceli do svých domovů, nejprve z Itálie, poté z Francie a později z ruské Sibíře. Ti, kteří bojovali v ruských legiích, se vraceli až v létě roku 1920 přes Vladivostok, Singapur, kolem Indie, Suezským průplavem do Terstu a poté vlakem domů.²⁶ Bohužel ne všichni legionáři se z války zotavili, a po návratu domů umírali v nemocnicích či ve své domovině následkem válečných útrap.

V Horní Kalné našli během první světové války útočiště židovští uprchlíci z Haliče. Dne 26. února roku 1918 byla provedena prohlídka domácností haličských uprchlíků, za účelem zjištění počtu dek, které mají a v jakém stavu. Počet dobrých dek se měl označit. Ve dvou haličských domácnostech byly shledány 2 deky špatné.²⁷ Byli ubytováni i v hostinci Bosna, v místnosti, která byla dříve užívána ke cvičení tělocvičné jednoty Sokol.

²² BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 17. ISBN 80-86946-14-2.

²³ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921 – 1933.

²⁴ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 5, Podací protokoly z let 1918-1920.

²⁵ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 17. ISBN 80-86946-14-2.

²⁶ Tamtéž, s. 17.

²⁷ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 5, Podací protokoly z let 1918-1920.

1.3 Politické poměry

Kvalitní infrastruktura byla z hlediska vývoje nutností i v menších vesnicích. V Horní Kalné tak bylo zapotřebí vybudovat silnici z Dolní do Horní Kalné. Po této cestě chodily hornokalenské děti do školy, lidé za prací a každou neděli celé rodiny do kostela. Z tohoto důvodu byla silnice vybudována v letech 1833 – 1843.²⁸

Co se politického zařazení týká, patřila Horní Kalná v letech 1850 – 1855 do soudního okresu Nová Paka, který byl součástí politického okresu Hořice; v letech 1855 – 1868 do samostatného okresu Nová Paka. V letech 1868 – 1903 byla součástí politického okresu Jičín a v letech 1903²⁹- 1942 patřila opět do samostatného politického okresu Nová Paka.³⁰

Obec Horní Kalná leží v severovýchodních Čechách, které byly do roku 1867 součástí habsburské monarchie a v letech 1867 – 1918 součástí Rakouska – Uherska. Proto následuje stručný nástin politické situace v monarchii, která se týkala i Čech.

Konec roku 1848, přesně 2. prosinec, znamenal pro habsburskou monarchii změnu na císařském trůně. Duševně nemocný Ferdinand I. se vzdal trůnu ve prospěch svého osmnáctiletého synovce Františka Josefa I., který vládl až do roku 1916.

50. léta 19. století byla ve znamení neoabsolutismu. Díky ministru vnitra Alexanderu Bachovi a nově zřízenému četnictvu docházelo ke stagnaci politického a společenského života.

Březnová ústava z roku 1849, která ale nikdy nevešla úplně v platnost, byla koncem roku 1851 odvolána. Po porážce Rakouska roku 1859 v severní Itálii, ztratilo Rakousko Lombardii a stalo se konstituční monarchií. František Josef I. se veřejně vzdal absolutistické vlády v Říjnovém diplomu z roku 1860. V únoru 1861 byl Říjnový diplom dále rozpracován do ústavy. Nová ústava zaváděla volené zemské sněmy a obnovovala veřejnou politickou a spolkovou činnost. Písmák Věnceslav Metelka okomentoval novou politickou situaci takto:

„20. října dostali jsme ústavu čili konstituci. Ale jakou, to jest ještě přikryté rouškou tajemství. Že se již časopisectvo domáhá buď toho, neb onoho, že probuzuje ze spánku lid, toť důkaz, že svoboda tisku není více tak utlačena [...] až se zvolí v obcích nový výbor. A tento ze sebe představeného a nepochybně tito opět do zemského sněmu poslance vyvolí, by stesky a žádosti lidu přednesli tak, jak vskutku jsou. Pak nám snad vzkvete blaho, dobrá léta, kterýchž si skutečně přejeme.“³¹

²⁸ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 41. ISBN 80-86946-14-2.

²⁹ Dne 1. října roku 1903 bylo utvořeno z dvou dosavadních soudních okresů Novopackého (z Jičína) a Hořického (z Královehradecka) nové okresní hejtmanství se sídlem v Nové Pace.

³⁰ ČESÁKOVÁ, M.-HELGROVÁ, M.-KRAUSOVÁ, J. *Okresní úřad Hořice 1850-1942*. Inventář archivního fondu. Jičín, 2004-5, ev. č. 376.

³¹ METELKA, Věnceslav. *Ze života zapadlého vlastence*. Praha, 1977, s. 377-178. (bez ISBN)

50. léta s sebou nepřinesla pouze stagnaci. Hojně se budovala železniční síť. Jedna z nejdůležitějších tratí ve východních Čechách Pardubice – Liberec byla otevřena roku 1858. To nebyla pro občany Dolní Kalné a okolí, tedy i pro občany Horní Kalné, jediná dobrá zpráva. S otevřením této trati byla totiž na Horkách zřízena pošta i pro Kalnou.³² Kalenská pošta se od roku 1901 mohla pyšnit prvním telefonním přístrojem v celém novopackém okrese.³³

Intenzivní vlna industrializace spojená s budováním železnic a stavěním továren byla typická v habsburské monarchii pro druhou polovinu 19. století. Ne všichni občané byli tomuto technickému pokroku příznivě nakloněni, např. Věnceslav Metelka:

„Zdokonalit věc jest heslem nynějšího světa. Jestli to ale pravda? Blaho lidské závisí od železnice, blahobyť jen mašiny a fabriky můžou způsobit [...] Fabriky – ano, jest to výhoda, že několik set lidí nalezne otrocký chléb, když svůj život nasadí, ale tisíce jich dost bídně pokulhává za nimi. Stará babka, starý neschopný kmet, slabé nedospělé dítě – živil se přádem, živil se svíjením, a teď? Mašiny převzaly úlohu a tito nemají, co by dělali.“³⁴

Konec 50. a počátek 60. let 19. století byl pro habsburskou monarchii ve znamení válek a bojů. Roku 1866 vypukla prusko – rakouská válka a její nejtvrdší boje probíhaly v širším i nedalekém okolí Nové Paky. První pruská patrola byla spatřena ze směru od Hostinného.³⁵ „Zvýšený pohyb osob, zejména vojska, s sebou přinesl epidemii cholery [...]“³⁶ Epidemie cholery vypukla na podzim roku 1866 také v Horní Kalné. Zemřelo na ní na tři desítky osob, vesměs z chudiny. Za obět' choleře padli obyvatelé z dolního konce vesnice až po budovu školy. Od školy k hornímu konci vesnice nezemřel nikdo. Další prohraná válka pro Rakousko znamenala veliké potíže. Ve školách se přestalo vyučovat, poněvadž byly školní světnice využívány jako lazarety.³⁷

Rakousko, po rakousko – uherském vyrovnání v roce 1867 nazývané nově Rakousko – Uhersko, bylo mnohonárodnostní říší. Češi vedli spory na zemských sněmech i na říšské radě s Němci kvůli státoprávním, jazykovým i kulturním požadavkům. Věnceslav Metelka na problém Čechů a Němců nahlížel takto:

„Staletí žijou Němci a Češi pohromadě, jsou sousedé, přátelé, a přeci vždy jakási nedůvěrnost, vnitřní nenávisť panuje mezi nimi. Národ po národě, koleno po kolenu chodí do školy, vzdělávají, zušlechťují sebe a posud se tolik nenaučili, aby pokojně jeden s druhým žil. Čím to jest? Je tím jazyk vinen anebo Bůh vložil do nich, aby jeden druhého trestal? Neumím odpovědět.“³⁸

³² BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Stlemeno*. Příbram, 2006, s. 15. ISBN 80-86946-14-2.

³³ Tamtéž, s. 17.

³⁴ METELKA, Věnceslav. *Ze života zapadlého vlastence*. Praha, 1977, s. 370.

³⁵ SOKA Trutnov, *Obecná škola smíšená v Horní Kalné*, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

³⁶ BENČ, Bohuslav. *Novopacko*. Praha - Litomyšl, 2005, s. 20. ISBN 80-7185-706-8.

³⁷ SOKA Trutnov, *Obecná škola smíšená v Horní Kalné*, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

³⁸ METELKA, Věnceslav. *Ze života zapadlého vlastence*. Praha, 1977, s. 378.

V obci Horní Kalná se spory s Němci z vedlejších vesnic vedli jenom v hospodách při výměnách názorů a při pěstních soubojích. Ve vesnici byli všichni občané české národnosti, jak to dokládají soupisy obyvatel, které se konaly zhruba každých deset let.³⁹

Rok	Rozloha v ha	Počet domů	Počet obyvatel
1869	891	156	1018
1880	891	165	1024
1890	891	167	958
1900	891	169	973
1910	891	167	924
1921	891	167	823
1930	891	170	780

Špatná zpráva se nesla vesnicí, když dne 3. března roku 1871 v šest hodin večer zemřel pan František Plecháč, starosta a předseda školní rady v Horní Kalné. Dne 7. března měl slavný pohřeb. Tento starosta se usilovně snažil o vybudování nové silnice k Dolní Kalné.⁴⁰

O čtyři roky později dorazila do Horní Kalné další smutná zpráva. Dne 29. června roku 1875 zemřel v Praze na Pražském hradě bývalý císař Ferdinand I. Dobrotivý ve věku 82 let. V kostele sv. Václava v Dolní Kalné se konaly smuteční bohoslužby.

Roku 1880 se konalo další sčítání lidu. V čele sčítací komise byl učitel Jarolím Jezdinský. Také bylo při tomto sčítání lidu nařízeno nové číslování domů. Do nynější doby byla stará čísla pro obě obce, Horní i Dolní Kalnou. Novými čísly měly obě obce své vlastní číslování domů.⁴¹

Dalším nařízením obecního zastupitelstva v Horní Kalné ze dne 23. února roku 1888 bylo - vybírat poplatek za ohledání mrtvol. Poplatek se vybíral podle zařazení občanů do volebních sborů při volbě obecního zastupitelstva. Ze sboru prvního příslušelo zaplatit 30 krejcarů⁴², ze sboru druhého 20 krejcarů a ze sboru třetího 10 krejcarů. Při úmrtí chudých se poplatek nevybíral. Ti, kteří nebyli zařazení do volebních sborů (např. dělníci), byli povinni platit deset krejcarů. Vybraných poplatků se upotřebilo na zdravotní výlohy v obci. Zdravotní komise prováděla předepsaná opatření proti zavlečení cholery.⁴³

O rok později, roku 1889 se obecní výbor jednohlasně usnesl na zřízení policejního odboru, který se měl usnášet o všech záležitostech a prospěšnostech Horní Kalné. Za členy odboru byli zvoleni: rolník Jan Koblíček čp. 140, František Cerman čp. 26, Hynek Kudr čp. 2,

³⁹ *Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970*. 1. díl. 1. svazek. Praha, 1978, s. 656. (bez ISBN)

⁴⁰ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² 1 zlatý = 60 krejcarů.

⁴³ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Porady obecního zastupitelstva z let 1891-1904.

František Kalenský čp. 65 a Josef Jezdinský čp. 103. Josef Jezdinský odbor svolával a prováděl jednání dle jednacího řádu.⁴⁴

Každé úmrtí v habsburském rodu zasáhlo i občany Horní Kalné, někoho více a někoho méně. Dne 1. února roku 1889 stihla hornokalenskou dědinu další smutná zpráva o smrti korunního prince Rudolfa, který zemřel dne 30. ledna téhož roku. O týden později se konaly smuteční bohoslužby za zesnulého korunního prince v kostele sv. Václava v Dolní Kalné.⁴⁵

Občané Horní Kalné si o sobě mohli od roku 1890 přečíst v Ottově slovníku naučném, kde je zmínka také o Horní Kalné „...farou a poštou spadající pod Dolní Kalnou. Roku 1890 bylo v obci 167 domů a 958 českých obyvatel. Charakteristika: trojtřídní škola a tkalcovství.“⁴⁶ Ocitnout se ve slovníku bylo pro obec Horní Kalnou jistě velkým přínosem. A dále obec chtěla, aby se o ní více vědělo, a proto se musela dále vyvíjet ve prospěch svůj i svých občanů. Dalším vylepšením obce měla být nová silnice do Dolní Branné. Docházelo také k povzbuzování občanů, aby vysazovali ovocné stromy. Z toho důvodu byli majitelé pozemků při okresní silnici vyzváni, aby vysazovali jasany a ovocné stromky. K vysazení stromků podél silnice došlo roku 1893.⁴⁷

Dne 11. srpna roku 1893 bylo okresnímu výboru v Nové Pace zasláno usnesení, že obec Horní Kalná s velikými náklady vystavěla silnici až na hranici Dolní Branné, kterou okresní zastupitelstvo v Nové Pace přijalo ve svou správu. Vrchlabský okres však změnil směr při stavbě silnice a tím se stalo, že chyběla spojovací část 123 m na okresní silnici v Horní Kalné. Díky špatným hospodářským poměrům, přílišnému suchu a vichřicím se majetkové poměry občanů Horní Kalné velmi zhoršily, a proto nebylo možné pozemek pro část 123 m okresní spojovací silnice při obci Dolní Branné vykoupit na účet obce Horní Kalné.⁴⁸

O necelých pět let později, na podzim roku 1898 stihla habsburský trůn další smutná zvěst. Dne 10. září byla zavražděna císařovna Alžběta. Atentátník Luigi Lucheni ji u Ženevského jezera ve Švýcarsku probodl pilníkem. V následujících smutných dnech bylo po celé monarchii, i v hornokalenské vísce, projevována tichá a upřímná oddanost k císařskému dvoru. Dne 21. září byly konány smuteční bohoslužby v dolnokalenském kostele. O tři měsíce později, dne 2. prosince roku 1898 se naopak slavilo jubileum padesátiletého panování císaře Františka Josefa I. při slavnostních bohoslužbách.⁴⁹

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

⁴⁶ *Ottův slovník naučný*. 2. vydání. č. 13. Praha, 1998, s. 813. ISBN 80-7203-182-1.

⁴⁷ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Porady obecního zastupitelstva z let 1891-1904.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

A přišlo nové století, nové století je vždy magické a plné očekávání, lidé od něčeho nového očekávají buď zkázu či naději v lepší život. Tzv. „dlouhé 19. století“ bylo plné změn. Došlo k velikému technickému pokroku, který už nešel zastavit, a který pokračoval i ve století dvacátém. Z manufaktur se staly továrny a tradiční lidskou řemeslnou práci nahradily stroje. Došlo k prudkému zlepšení produktivity práce, ale na úkor malých řemeslníků. Docházelo k urbanizaci měst, lidé z venkova mířili do měst za prací. Zde měli ale špatné podmínky k životu, nově vzniklá města ještě neměla vybudovanou infrastrukturu, kanalizaci, dostatek ubytování pro zaměstnance továren a nedocházelo ani k organizovanému úklidu odpadu. V takovém prostředí se dobře šířily nakažlivé nemoci. Nikdo ale nečekal, že nové století s sebou přinese další válečné hrůzy.

Roku 1908 byla konána slavnost k 60. výročí panování Františka Josefa I. Téhož roku došlo k anexi Bosny a Hercegoviny.

Habsburský panovnický rod byl dne 28. června roku 1914 stižen další těžkou ranou. Rukou vraha skončil následník trůnu arcivévoda František Ferdinand d'Este i jeho choť při inspekční cestě v Sarajevu. Dne 3. července roku 1914 byly konány smuteční bohoslužby za zesnulé v dolnokalenském kostele.

Po měsíci od atentátu v Sarajevu, dne 28. července roku 1914, vypukla první světová válka. I přes konající válku byla v Horní Kalné dne 1. prosince roku 1914 konána slavnost 66. výročí nastoupení Františka Josefa I. na císařský trůn. Slavnost pokračovala i 2. prosince v dolnokalenském kostele. Při té příležitosti byly připojovány vroucí modlitby za císaře a za šťastné ukončení války.

V polovině první světové války dne 22. listopadu roku 1916 došla do Horní Kalné truchlivá zpráva o smrti Františka Josefa I. Přestože bylo známo, že byl císař nemocný, přece byla zpráva o jeho smrti ohromující. Zemřel ve věku 86 let ve vídeňském Schönbrunnu. Patřil k nejdéle vládnoucím panovníkům na světě, vládl celých 68 let. Jeho následníkem a posledním rakouským císařem se stal Karel I. - František Josef I. byl jeho prastrýc a František Ferdinand d'Este jeho strýc. Karel I. vládl jen do roku 1918. V listopadu 1918 abdikoval.

V neděli dne 3. března roku 1918 byl pohřben vážený občan Horní Kalné rolník Hynek Trejbal čp. 100. Při jeho pohřbu se naposledy rozřinčely dva zvony (u čp. 83 a 150). Druhého dne byly oba zvony kvůli válečným účelům zabaveny.⁵⁰

O osm měsíců později, dne 11. listopadu roku 1918, byla válka ukončena. Na jejím konci čekala obyvatelé českých zemí radost a veselí, spojené se vznikem samostatného

⁵⁰ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

československého státu. Veliký dík byl připisován i T. G. Masarykovi. Kronikář Horní Kalné Ludvík Kodým ho oslavoval takto:

„Tomáš G. Masaryk je zase jednou Čech, jenž pohnul Evropou. A víc, Masaryk roznesl slávu českého jména do tří dílů světa. Tomáš G. Masaryk je jedním z těch velikých mužů, kteří si přes hranice věků a přes hlavy národů podávají ruce. Hus, Chelčický, Blahoslav, Komenský byli světly, ukazujícími cestu svému národu. Masaryk osvobodil národ, aby pokolení příští mohla bez pout kráčet po té cestě světla.“⁵¹

K vyhlášení nezávislosti došlo v Praze dne 28. října roku 1918. Martinskou deklarací se dne 30. října roku 1918 ke společnému státu Čechů a Slováků přihlásili také slovenští politikové. I mezi obyvateli Horní Kalné zavládlo všeobecné veselí:

„Přes tisíc let žil náš národ šťastně, spokojeně. Byl volným, svobodným – samostatným. Měl vládu svých věcí pevně ve svých rukou. Zlý a krutý osud jej však postihl, když na počátku XVI. století svobodnou volbou se dostal pod vládu dvouhlavého dravce a ten náš český národ krutě ujařmil a spoutal. Jedním ze svých zobáků trhal nemilosrdně stará práva našich předků v zemích Koruny české a druhým zatínal se nemilosrdně do masa, krve našich pokrevenců, ubohých dětí Slovenska. Tři sta let náš národ bídně živořil, úpěl, sténal pod vládou přírodní nestvůry. Na vyhubení československého člověka postupováno nejbídnějšími prostředky: žalářem, šibenicí, olovem, prachem [...] Chtěli ze srdcí našich vyhladiti jméno Husovo, Žižkovo, Palackého, Havlíčkovo [...] a chtěli zhanobiti památku našich předků. Veškeré běsnění a zášť vyvrcholilo ve válce světové. Zde bylo učiněno vše myslitelné na ubití národa českého a tu cítili jsme všickni synové a dcery českých matek, zvláště my tu na národnostním rozhraní, co nás čeká, když Habsburk s císařským krvežiznivcem Vilémem II. zvítězí [...] Jaký div, že lid naší obce zvyklý jen hořkým darům Osudu, nemohl ani uvěřiti, že pohádka o českém národu stala se sladkou skutečností [...]! Národ byl zase volným, svobodným – samostatným. To se stalo 28. října 1918.“⁵²

Do obce došla zvěst o prohlášení československé samostatnosti teprve následujícího dne 29. října. Toho dne před polednem tři sokolové v kroji přijížděli na kolech do obce a na jejich sokolských čapkách jim vlály slovanské trikolory. První obyvatelé, kteří je zahlédli, se zvědavostí očekávali zprávu, kterou přivezli. Sokolové pocházeli z Nové Paky a přinesli vzkaz a prohlášení Národního výboru, že česká vlast je od předešlého dne samostatným státem. Radost se postupně táhla údolím obce. Všeobecná radost byla však zpočátku zkalena dávkou nedůvěry.⁵³

Vyvěšením „Prohlášení Národního výboru v Praze“ se dávka nedůvěry rozplynula jako pára nad hrcem. A vypuklo pravé veselí. Na domcích, chalupách i na statcích zavlály prapory. I na místní škole vlál rudobílý prapor místo černožlutého praporu Rakouska – Uherska. Lidé v obci v hloučcích stáli, hovořili, přecházeli, tiskli si ruce, radostí se objímali a

⁵¹ Citován kronikář Horní Kalné Ludvík Kodým. SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

⁵² Citován kronikář Horní Kalné Ludvík Kodým. Tamtéž.

⁵³ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

líbali a slzy jim tekly po vrásčitých, jemných i drsných lících. Byly to slzy radosti, za něž se nikdo nestyděl a neutřel potají. Vzájemně si slibovali pomoc a věrnost. Občané se sjednotili v lásce k vlasti, již všichni, až už dělník, rolník, řemeslník, obchodník či učitel, slibovali práci, statky i své životy. Lid, zbědovaný válkou a hladem, zajásal. Bledé, podvýživou strádající tváře zdejších chudřasů zahořely ohněm radosti, oči se jim rozsvítily jiskrou naděje na lepší, klidnější časy.

Veřejným projevem radosti se stal průvod uspořádaný příštího dne 30. října odpoledne. Průvod byl zahájen po přednesu básně „České legie“ a po poslechu české hymny a národních písní. V průvodu se objevily místní sokolové a dívky v národních krojích. Rušně se prošlo Horní Kalnou, Dolní Kalnou až do Slemena a zpět do Dolní Kalné se zastávkami a proslovy s provoláváním slávy vlasti, T. G. Masarykovi a legionářům. Poté se průvod všemi směry rozešel.⁵⁴

Rok 1919, první rok života ve svobodném a samostatném státě, byl v obci ve znamení přechodu od nadšení k tvrdému, skutečnému poválečnému životu. Převratové nadšení měsíc po měsíci ze srdcí obyvatel mizelo, poněvadž skutečný život byl jiný, než si jej zdejší obyvatelé představovali. Mnozí si představovali svoji budoucnost v bohaté a prosperující republice, skutečnost byla jiná, žili ve státě zasaženém poválečnou krizí. Přišel jiný, skutečný život. Bylo nutné pracovat. Mnoho dělníků nemělo práci. „Dne 25. 12. 1918 Okresní hejtmanství v Nové Pace vyhlásilo Prohlášení: K zaměstnavatelům, aby poskytli zaměstnání propuštěným dělníkům. K dělníkům, aby pracovali, by nemuseli brát podporu.“⁵⁵ Dělníci brali podporu nezaměstnanosti vyplácenou státem. Nebylo dostatek potravin, zásobování bylo stále na lístky jako za války⁵⁶ a ceny životních potřeb stoupaly. I přes počátek výskytu názorů, že je „hůře než za Rakouska“, v obci byla většina obyvatel pro republiku.⁵⁷

Obyvatelé Horní Kalné byli výhradně české národnosti. Při sčítání lidu roku 1921 nebylo v obci příslušníků jiné národnosti. V sousedství se nacházely vesnice: Dolní Kalná (česká), Lhota Zálesní, Lhota Klášterní, Kunčice, Dolní Branná (s převahou německého obyvatelstva).⁵⁸

Podle sčítání lidu ze dne 15. února roku 1921 měla obec Horní Kalná 823 osob. Od roku 1880 došlo k rapidnímu úbytku obyvatel, v té době měla Horní Kalná 1024 obyvatel. Sčítacím komisařem byl Ludvík Kodým se sčítacím obvodem čísel popisných 1 až 100 a rolník František Dědek čp.111 se sčítacím obvodem čísel 101 až 167. Náboženské vyznání obyvatel

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 5, Podací protokoly z let 1918-1920.

⁵⁶ Příděl pražené zrnkové kávy po 4 dkg na osobu, za 18 haléřů / 1 dkg. Tamtéž.

⁵⁷ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

⁵⁸ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

v obci bylo římskokatolické, nově vzniklé církve československé⁵⁹ a bez vyznání. Obec patřila římskokatolické duchovní správě v Dolní Kalné a československé v Lomnici nad Popelkou.

Až po třech letech od ukončení války, dne 22. dubna roku 1921 byly do Prahy přivezeny ostatky padlých legionářů za první světové války. O dva dny později jim byl vystrojen slavný pohřeb. Tím pro mnoho občanů Československé republiky vyhasl poslední plamínek naděje na návrat svých blízkých. Úsměv na tvářích, hlavně dětem, ale i dospělým spoluobčanům Horní Kalné, znovu vyčaroval pohled na nebe. Na jaře roku 1921 byla totiž na lince Praha – Varšava zahájena letecká doprava. Linka vedla přes obec Horní Kalnou. Letadla se nad vesnicí objevovala 2x denně od jara do podzimu.⁶⁰

V této době patřila obec poštovnímu úřadu v Dolní Kalné. Posel, tak lidé v obci nazývali listonoše, obstarával jednou denně donášku.

K obci ve 20. letech 20. století patřily samoty: Příčnice⁶¹ (4 domy), Tábor, Doleček (po 1 hospodářské usedlosti) a hájenka „Na močidle“.⁶²

Jak už je zmíněno výše, za války byly pro válečné účely zabaveny dva obecní zvony u čp. 83 a 150. Zvony se v obci velmi postrádaly, proto byla roku 1922 v obci učiněna sbírka na pořízení nového zvonu u čp. 83. Sbírka vynesla tolik peněz, že se koupil nový zvon a ještě byl zbytek peněz dán na opravu sochy Jana Nepomuckého u čp. 79 a na zřízení dřevěné zahrádky kolem této sochy.⁶³

Doba šla kupředu a docházelo k stále většímu dojíždění obyvatel za prací či za zábavou. Pryč byly časy, kde se cestovalo pouze pěšky a jen po sousedních vesnicích či městech. Nyní již nebyl problém vycestovat do vzdálenějších měst. Od podzimu roku 1923 byla zlepšena dostupnost do města Jičína. Dne 1. listopadu byla zavedena autobusová linka z Jičína přes Novou Paku do Slemena s osobní a poštovní dopravou. Autobus odjížděl ze zastávky u hostince „Kožich“ v půl šesté ráno k Nové Pace. Od Nové Paky se vracel v poledne, dojel do Slemena a vracel se zpět do Jičína. Po sedmé večer přijížděl do Dolní Kalné. Přes noc zůstával ve Slemeně.⁶⁴

⁵⁹ Dne 3. února 1921 bylo ve společné schůzi tělocvičné jednoty Sokol a sboru dobrovolných hasičů jednomyslně usneseno povolat do obce řečníka, kněze nové církve československé, za účelem poučení lidu o náboženském lidovém hnutí a o nové po válce vzniklé církvi československé. Přednáška na téma „Československá církev a náboženské hnutí lidové“ se konala v hostinci Bosně. Přednášel J. Černý, farář čsl. církve z Turnova. Ve své přednášce vylíčil jednání římské církve za války světové a podrobil toto jednání kritice a porovnal jej s učením Kristovým. Svoji přednáškou si farář získal sympatie obyvatel obce. Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ „Příčnice = samota nad Kunčicemi dostala svůj název od staré cesty vedoucí napříč pozemky.“ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 40. ISBN 80-86946-14-2.

⁶² SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní kalná z let 1921-1933.

⁶³ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní kalná z let 1921-1933.

⁶⁴ Tamtéž.

Obyvatelé Horní Kalné se tak stávali osvětovými. Rádi poznávali nové věci a situace, ale nezapomínali ani na věci minulé. V předvečer dne 6. září roku 1928 uspořádalo místní sdružení republikánského dorostu, v upomínku 80letého výročí zrušení roboty, průvod s hudbou od školy k hostinci u České Koruny, kde promluvil řídící učitel Ludvík Kodym o útisku selského stavu před zrušením roboty a významu zrušení roboty. Po proslovu zahráli hudebníci národní hymny a na „Homoli“ zaplála hranice.

Velmi uznávaným byl mezi občany Horní Kalné a zejména mezi místními žáky Alois Jirásek. Proto místní občany velmi zarmoutila smutná zpráva, že dne 12. března roku 1930 tento československý spisovatel v Praze zemřel. Ve svých dílech líčil svému národu minulost a snažil se ho vychovat pro budoucnost. V nejtěžších dobách první světové války neohroženě tlumočil vůli československého národa, proto byly jeho knihy za první světové války zakázány.⁶⁵

Řídící učitel Ludvík Kodym se aktivně podílel na kulturním vzestupu vesnice. Pořádal přednášky pro žáky, ale i pro občany Horní Kalné a šířil mezi nimi vzdělání a osvětu. Proto nebylo překvapením, když na Bílou sobotu dne 19. dubna roku 1930, 2 minuty před 12. hodinou, zorganizovala škola zachování dvouminutového ticha k uctění památky obětí války. Týden předem byl zaslán do každého domu v obci po dětech informační leták o konané akci. Vzpomínkové ticho začalo na hasičský signál „Pozor“ na čtyřech místech v obci. Aby signál zazněl ve stejnou dobu, bylo přesně 2 minuty před 12. hodinou rozsvíceno veřejné elektrické osvětlení, které svítilo 2 minuty. Dvouminutové ticho bylo ukončeno opět hasičským signálem „Pozor“. U válečného pomníku byl 2 minuty truben chorál. Žáci se shromáždili u válečného památníku, kde položili kytice a věnce. Řídící učitel učinil krátký projev. Nakonec zazpíval i s žáky českou hymnu. Další rok se konala vzpomínka na oběti války znovu. Tentokrát připadlo na Bílou sobotu datum 4. dubna. Opět přesně 2 minuty před 12. hodinou polední zazněly po celé obci, již na šesti místech, signály hasičské trubky. V obci na 2 minuty ustal ruch a pohyb. Na čtvrt hodiny před polednem se u válečného památníku sešli žáci, členové sboru dobrovolných hasičů v kroji a místní občané. Přesně 2 minuty před 12. hodinou se za veřejného osvětlení vesnicí linul chorál lesních rohů. Nakonec přítomní zazpívali hymny. Tak se uctívala památka obětí války každoročně.⁶⁶ Slavnost alespoň na chvíli nechala zapomenout na tíživou ekonomickou situaci.

Hospodářská krize ve světě se bohužel podepsala i na poměrech dělnictva, které se ve 30. letech 20. století rapidně zhoršily. V textilní továrně firmy Pfefferkorn v Dolní Kalné

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

pracovalo 28 dělníků z Horní Kalné. V dubnu roku 1932 byla dělníkům snížena mzda o 7 %. Průměr týdenní mzdy dělníka činil 105,- Kč.⁶⁷ Po celý rok v důsledku omezování práce byli dělníci na čas bez práce. V továrně firmy Katz v Kunčicích pracovalo 18 dělníků z Horní Kalné. V březnu roku 1932 jim bylo sraženo 6 % ze mzdy. Průměr týdenní mzdy činil 110,- Kč. V listopadu bylo 6 dělníků z Horní Kalné bez práce. Dne 23. prosince roku 1932 byli všichni dělníci bez práce a činnost továrny byla zastavena.⁶⁸

Jaro roku 1934 bylo ve znamení čekání na volbu prezidenta republiky. Volba se konala dne 24. května. Průběh volby byl vysílán rozhlasem. Žáci místní školy si vyslechli rozhlasový průběh volby i zvoleného prezidenta T. G. Masaryka a jeho slib na ústavu. Slavnostní poslech byl ve škole ukončen státní hymnou.⁶⁹

Na konci roku 1935 prezident T. G. Masaryk odstoupil ze své funkce. V sobotu na poledne dne 14. prosince roku 1935 pozval prezident T. G. Masaryk do Lán předsedu vlády Milana Hodžu, předsedu poslanecké sněmovny Jana Malypetra a předsedu senátu Františka Soukupa. Předseda vlády a předsedové obou sněmoven byli uvedeni do pracovny pana prezidenta. Pan prezident je očekával se členy své rodiny: synem Janem, dcerami Alicí a Olgou a vnučkou Annou po zemřelém synovi Herbertovi. Přítomen byl také kancléř prezidenta dr. Přemysl Šámal, který přečetl prezidentovo prohlášení. V něm prezident považuje prezidentský úřad za těžký a odpovědný, který vyžaduje plné síly. Sám vidí, že již nestačí, a proto se úřadu vzdává. Byl čtyřikrát zvolen prezidentem československé republiky a doufá, že mu to dává legitimaci, aby poprosil přítomné a celý československý národ i spoluobčany jiných národností, aby při správě státu pamatovali, že státy se udržují těmi ideály, z nichž se zrodily. Sám si toho byl vždy vědom. Dále poukazuje na potřebu dobré zahraniční politiky a doma udržovat spravedlnost ke všem občanům, ať jsou kterékoliv národností. Za svého nástupce doporučil dr. Edvarda Beneše, protože s ním pracoval za hranicemi i doma, a dobře ho znal. Doufal, že vše půjde dobře, a dá-li bůh, bude se ještě chvíli dívat, jak bude stát veden. Dále požádal ministerského předsedu, aby vzal jeho rezignaci na vědomí a zařídil, co je potřeba. Poté byla z hlavní zámecké věže v Lánech sejmuta prezidentská vlajka a nastal národní smutek.⁷⁰ Na společné schůzi obou sněmoven ve slavnostně vyzdobeném Vladislavském sále byl ve středu 18. prosince roku 1935 zvolen druhý prezident československého státu dr. Edvard Beneš.

V dubnu roku 1935 vznikla Sudetoněmecká strana – SdP v čele s Konrádem Henleinem. V květnu roku 1935 se konaly parlamentní volby ve prospěch vládních koaličních stran, které

⁶⁷ Od roku 1892 platila korunová měna. Dosavadní zlatky byly nahrazeny korunami (1 zlatý = 2 koruny).

⁶⁸ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalné z let 1921-1933.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Hroní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

měly v programu boj proti fašismu. V pohraničí ale 2/3 německého obyvatelstva volily Henleinovu SdP. Na Slovensku byla stále populárnější Hlinkova slovenská ľudová strana HSL'S, která požadovala slovenskou autonomii. V prosinci roku 1935 se požadavky obou stran radikalizovaly.

V červnu 1937 byly zahájeny vojenské přípravy Německa proti přepadu Československé republiky, dostaly krycí název Případ zelený (Fall Grün). Téhož roku firma Baťa postavila a otevřela v Dolní Kalné svoji prodejnu.⁷¹

Dne 21. května roku 1938 proběhla částečná mobilizace. Po připojení Rakouska tzv. anšlusu k Německu v březnu roku 1938 se Adolf Hitler připravoval na obsazení Československé republiky. Dne 23. září roku 1938 byla vyhlášena všeobecná mobilizace. Od 29. – 30. září se v Mnichově konala konference čtyř mocností (Německo, Itálie, Francie a Velká Británie). Dne 29. září roku 1938 před půlnocí bylo Mnichovskou dohodou rozhodnuto: pohraniční oblasti Československé republiky zvané Sudety, kde žilo více než 50 % Němců, případnou Německu. Československá vláda a prezident republiky mnichovský diktát přijali. „[...] z Dolní Kalné se dne 9. října roku 1938 stává pohraniční obec na státní hranici [...] Slemeno (Schlein) a Ždírnice (Serenz) byly na území Třetí říše.“⁷² Horní Kalná byla česká.

„Odrůžením pohraničních oblastí ČSR v říjnu 1938 byla vytvořena nová státní hranice, která z novopackého okresu vyčlenila 4 obce: Borovnici, Nedaříž, Stupnou a Vidochov. Tyto obce byly připojeny k Německé říši; a správně připadly do obvodu soudního okresu v Hostinném. Z důvodu špatné přístupnosti ke správnímu centru okresu v Nové Pace zároveň došlo na základě oběžníku ministerstva vnitř. č. B-2115-15/10-38, o opatřeních k vedení správy v politických okresech v zemích České a Moravskoslezské, k převedení 7 českých obcí do správy Okresního úřadu v Jilemnici, jednalo se o obce Bukovina u Čisté, Čistá, Horka u Staré Paky, Dolní Kalná, Horní Kalná, Slemeno a Ždírnice. Po zrušení novopackého politického okresu nařízením ministerstva vnitř. ze dne 26. května 1942 č. 185, o nové úpravě obvodů a sídel okresních úřadů. Byl soudní okres Nová Paka připojen opět k jičínskému politickému okresu, pouze těchto 7 výše uvedených obcí bylo od novopackého soudního okresu definitivně správně odděleno a stalo se součástí okresu semilského.“⁷³

Podle nařízení ministerstva vnitř. ze dne 26. května roku 1942 č. 185 Sb. byl zrušen Okresní úřad v Jilemnici s platností ode dne 1. června roku 1942. Zrušený úřad trval přechodně dále jako pobočka příslušného okresního úřadu, označoval se: Okresní úřad v Semilech. Pobočka v Jilemnici. Tento stav trval až do roku 1945, kdy se obec Horní Kalná stala opět součástí okresu novopackého.⁷⁴

⁷¹ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 20. ISBN 80-86946-14-2.

⁷² Tamtéž, s. 20-21.

⁷³ ČESÁKOVÁ, M.-HELGROVÁ-M., KRAUSOVÁ, J. *Okresní úřad Nová Paka 1855 – 1942*. Inventář. 1. díl. Jičín, 2005.

⁷⁴ JOHNOVÁ, B. *Archiv obce Horní Kalná, 1864 – 1937*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 4, ev. č. 19/4.

1.4 Politické organizace a volby

Pro občany Horní Kalné byly nejdůležitější volby do obecního zastupitelstva, protože místní radní nejvíce ovlivňovali dění v obci. Dalšími důležitými volbami pro občany Horní Kalné byly od roku 1920 volby do Poslanecké sněmovny a Senátu. Méně důležitá volba pro samotné dění ve vesnici, ale kvůli tomu neméně populární a sledovaná, byla od roku 1918 volba prezidenta republiky.

Roku 1850 se v Horní Kalné konaly volby zastupitelstva. Zvoleni byli: představený František Koblle čp. 165, I. radní Josef Mašek čp. 158, II. radní František Plecháč čp. 120. Dále bylo zvoleno 9 členů výboru a František Plecháč čp. 104 obecním poslem.⁷⁵

V letech 1850 - 1861 byli členové představenstva Horní Kalné beze změny. Od nové volby roku 1861 byli členové ti samí až do roku 1864, kdy se konala nová volba.

V letech 1864 – 1867 byli v čele obce: představený František Plecháč čp. 120, I. radní František Koblle čp. 165, II. radní František Stránský čp. 154, 9 členů výboru a Jan Nosek čp. 111 obecním poslem.

Roku 1867 se konala nová volba, členové byli zvoleni ti samí. Jen ve výboru byl místo Jana Kodyma čp. 119 zvolen František Nosek čp. 117.⁷⁶

Na jaře roku 1871 se vesnicí nesla smutná zvěst. Dne 3. března roku 1871 v šest hodin večer zemřel starosta a předseda místní školní rady František Plecháč. Kvůli úmrtí starosty se konala doplňovací volba.⁷⁷

V letech 1871 – 1874 byl za starostu zvolen František Koblle čp. 165, který byl původně I. radním. Za I. radního byl zvolen František Jezdinský čp. 158 a za II. radního Augustin Dědek čp. 263. Na místo scházejícího člena výboru nastoupil František Havel čp. 93. Ostatní osazenstvo zůstalo při starém.

V letech 1874 - 1877 byl starostou zvolen František Jezdinský čp. 158.

V letech 1877 - 1885 se starostou a předsedou místní školní rady stal František Jezdinský čp. 158. V letech 1885 – 1888 stál v čele obce František Koblle čp. 165.

Roku 1888 se opět konaly volby do zastupitelstva a školní rady. Starostou a předsedou školní rady se stal Jan Koblle čp. 140.⁷⁸

⁷⁵ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

⁷⁸ Tamtéž.

V obci se také nacházely politické organizace, roku 1919 byly v obci 2 organizace: agrární a národně sociální. Dne 16. února roku 1919 uspořádala místní agrární organizace v hostinci Bosně čp. 144 veřejnou schůzi, jejíž jednání směřovalo k získání hlasů občanů. Po této schůzi se několik jednotlivců pokoušelo založit Československou stranu socialistickou. V pondělí dne 24. února večer se konala opět veřejná schůze v hostinci Bosně, na které promluvil okresní důvěrník organizace národně sociální z Nové Paky. Došlo k bouřlivým výstupům mezi agrárníky a socialisty. Po schůzi k ustanovení národně sociální organizace, což bylo v programu, nedošlo, jelikož se už blížila půlnoc, tedy policejní hodina. V neděli 2. března odpoledne se v hostinci Bosně konala další veřejná schůze svolaná agrární stranou. Schůzi navštívili i občané sousedních vesnic. Rozpor mezi socialisty a zemědělci se touto schůzí ještě přirostl a socialisté již následujícího dne 3. března při důvěrné schůzi za přítomnosti 25 občanů zvolili prozatímní výbor politické organizace národně sociální. Dne 23. března se konala první řádná členská schůze organizace. Kvůli výtkám na sestavenou kandidátní listinu agrární strany před volbami se agrární strana rozdvojila. Do voleb šly tedy 3 strany: Republikánská strana čsl. venkova čili Agrární strana, Skupina rolníků a domkářů a Čsl. strana socialistická.⁷⁹

Měsíce duben, květen a polovina června byly ve znamení voleb obecních zastupitelstev, které se konaly v neděli dne 15. června roku 1919 skoro ve všech obcích v Čechách a na Moravě, také v Horní Kalné. Klidná hladina vesnického života se rozbouřila agitacemi politických stran.

Na počátku července roku 1919 se konala volba starosty. Každá strana šla k volbě se svým kandidátem na starostu. Novým starostou byl zvolen rolník Josef Cerman čp. 109 a krejčí Karel Nosek čp. 102 náměstkem starosty. Radními se stali: František Kalenský čp. 65, František Štilec čp. 164 a Augustin Mašek čp. 20.⁸⁰

V prvních dvou letech po válce byla v obci Republikánská strana čsl. venkova⁸¹ a Čsl. strana socialistická.⁸²

V září roku 1923 od 8 – 13.00 hodin se konaly ve škole v I. třídě volby na kandidátní listinu do obecního zastupitelstva. Předsedou volební komise byl Josef Cerman čp. 109. V říjnu roku 1923 se konala volba obecního představenstva za přítomnosti okresního hejtmana. Zvoleni byli: opět Josef Cerman čp. 109 starostou, František Dědek čp. 111 za

⁷⁹ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1932-1933.

⁸⁰ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

⁸¹ Roku 1922 přejmenovaná na Republikánskou stranu zemědělského a malorolnického lidu.

⁸² SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

náměstka starosty, Jan Cerman čp. 35 za I. radního, Augustin Mašek čp. 20 za II. radního, Jaroslav Jezdinský čp. 144 za III. radního.⁸³

V neděli dne 25. listopadu roku 1923 byla svolána Janem Cermanem ml. veřejná schůze v hostinci u Krykulů z důvodu ustanovení a založení místní organizace lidové strany. Místnost v hostinci u Krykulů byla plná příslušníků všech politických stran z Horní a Dolní Kalné, kteří si své názory vyměňovali 4 hodiny. Dlouhé trvání schůze bylo spíše na škodu, poněvadž na jejím konci strana lidová založena nebyla.⁸⁴

Dne 25. října roku 1925 svolal Ferdinand Cerman, statkář v Kruhu u Jilemnice, ve své rodné obci Dolní Kalné v hostinci u Jiřího Zaplatílka veřejnou schůzi Agrární strany konzervativní, opoziční strany republikánské. Schůze se zúčastnili také občané z Horní Kalné. Po krátké a prudké debatě byl Ferdinand Cerman z místnosti vynesena za posměšných poznámek a schůze byla skončena. O této schůzi se psalo i v dobovém tisku: „Na sobotu a neděli svolala tak zvaná „Československá strana agrární a konservativní“ řadu veřejných schůzí v horských okresích: do Roztok, Nové Paky, Lázní Bělohradu, Studence a Dolní Kalné [...]“⁸⁵ Tato situace, vzniklá v hostinci v Dolní Kalné, se o necelý měsíc později projevila u voleb do Poslanecké sněmovny, kde občané Horní Kalné, ale i celé Československé republiky, dali najevo své sympatie republikánské straně zemědělského a maloroľnického lidu (RSZML).

Od minulých voleb roku 1925 až do jara roku 1927 byly v obci jen dvě politické organizace: RSZML a Čsl. strana lidová (klerikální). Členy Republikánské strany byli roľníci i drobní zemědělci, členy Lidové strany také drobní zemědělci a dělníci. Lidovci se scházeli i se členy ze sousední vesnice Dolní Kalné, kde sídlilo vedení strany – fara. Ta ale vystupovala v politice Lidové strany jako její „šedá eminence“.⁸⁶

Na počátku dubna roku 1927 byla svolána do hostince u České koruny ustavující schůze „Domovinářů“ v rámci Republikánské strany čsl. venkova. Na popud této schůze a nesouhlas s agrárníky se o 6 dnů později v hostinci Bosně konala ustavující schůze Československé strany národně socialistické. Politická organizace byla ustavena a bylo zvoleno 6 členů výboru. Československá strana národně socialistická byla v Horní Kalné založena na popud okresního výkonného výboru v Nové Pace.⁸⁷

V letech 1927 - 1931 byl za starostu opět zvolen Josef Cerman čp. 109. Za náměstka starosty byl zvolen František Kodým čp. 49.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Vystřižený článek z přílohy *Lidového deníku* 253, 1925, s. neznámá. Tamtéž.

⁸⁶ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

⁸⁷ Tamtéž.

Na podzim roku 1931 se v obci v přízemní třídě školní budovy volby do obecního zastupitelstva. Nejvíce hlasů připadlo kandidátům RSZML.

V letech 1931 - 1935 byl za starostu zvolen dosavadní starosta Josef Cerman čp. 109, za náměstka Jarolím Horák čp. 3. Obecní rada byla ve složení: František Kodym čp. 49, Augustin Mašek čp. 20 a Jaroslav Jezdinský čp. 144.⁸⁸ Zajímavostí je, že v čele obce stál s určitostí v letech 1885 – 1935 vždy rolník. Což dává obraz o zemědělském a rolnickém rázu obce.

Velmi důležité byli pro občany Horní Kalné první volby do Poslanecké sněmovny, které se konaly dne 18. dubna roku 1920. V Horní Kalné se konaly v budově školy. V obci zvítězila agrární strana.

V říjnu roku 1925 byla v obci vyvěšena úřední vyhláška o rozepsání voleb do Poslanecké sněmovny a do Senátu. Silně se v obci začalo agitovat. Důvěrník Lidové strany za noční tmy roznášel agitační letáky a plakáty po vsi. Horlivě se agitovalo i pro stranu Republikánskou. Obec Horní Kalná patřila ke IV. volebnímu kraji: Mladá Boleslav.⁸⁹

Druhé volby do Poslanecké sněmovny a současně i do Senátu se konaly v půlce listopadu roku 1925. V Horní Kalné se opět konaly v přízemní třídě školní budovy. Volba začala v osm hodin ráno. Vyhrála RSZML. Třetí volby do Poslanecké sněmovny se konaly v neděli dne 27. října roku 1929. V obci se konaly jako obvykle v přízemní třídě školní budovy volby do Poslanecké sněmovny a ve III. třídě volby do Senátu. Volby byly vyvolány předčasně, kvůli rozpadu koalice občanských stran, hlavně konfliktem lidovců s agrární stranou.⁹⁰ Čtvrté a poslední parlamentní volby za první republiky a volby do Senátu se konaly v neděli dne 19. května roku 1935. Celkově ve státě vyhrála Sudetoněmecká strana.

Všeobecné veselí v zemi zavládlo po druhém zvolení T. G. Masaryka prezidentem Československé republiky roku 1920. Po sedmi letech od svého druhého zvolení byl roku 1927 zvolen potřetí a roku 1934 počtvrté. Dne 14. prosince roku 1935 v 85 letech z důvodu nemoci a stáří abdikoval T. G. Masaryk na funkci prezidenta ČSR. Ve volbě z 18. prosince roku 1935 byl novým prezidentem na Masarykovo doporučení zvolen dr. Edvard Beneš. V čele státu byl necelé tři roky, poněvadž dne 5. října roku 1938, po přijetí mnichovského

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

diktátu, abdikoval a již 22. října odletěl do Velké Británie. Novým prezidentem již Česko – Slovenské republiky byl dne 30. listopadu roku 1938 zvolen Emil Hácha.

2. Hospodářský vývoj

2.1 Zemědělství

Rozloha obce Horní Kalná činila, a stále činí, 891 ha 18 m². Rozdělení pozemkového majetku se vyznačovalo silným zastoupením drobného parcelového majetku, ale nechybělo ani rozsáhlé zastoupení panského pozemkového majetku. Většina obyvatel obce se povoláním věnovala polnímu hospodářství. Vedle zemědělců žilo v obci několik řemeslníků a živnostníků,⁹¹ jejichž dovednosti sloužily k osobní i zemědělské potřebě místního obyvatelstva, továrních dělníků a nádeníků. Pro velký počet hospodářství a domácností, spolu s méně úrodnou půdou, nebylo možné se uživit pouze zemědělstvím, z toho důvodu se pěstoval i domácí průmysl – tkalcovství. Většina dětí ve vsi dědila své povolání po svých otcích a předcích. Tomuto povolání se věnovaly již od dětských let a poté ho pravidelně předávaly svým potomkům.

Půda je tvořena permskými pískovci. Je to ornice červené barvy. Úroda na polích horských svahů byla často smetena přívalem deště do údolí. Úroda byla většinou chudá. Pěstovalo se žito, oves, brambory, len, řídce pšenice a ječmen. Rolník musel, podle jakosti místní půdy, vlastnit nejméně 4 – 5 ha půdy, aby uživil rodinu. Místní zemědělci byli, co se obživy týká, skromní. Zemědělec a členové rodiny tvrdě pracovali od ranních hodin do pozdního večera, od jara do podzimu. Zemědělec byl kostnaté, ve stáří shrbené postavy s mozoly na ruce, měl starostmi vrásčitý obličej a prostý šat.

Sedláci, poutáni láskou k půdě velmi lpěli na starých zvycích a obyčejích, proto se bránili hospodářským novotám. Vlny odporu vyvolala mlátička, secí stroj a jiné hospodářské novinky.⁹²

Nejrozšířeněji pěstovanou plodinou bylo žito, které se pěstovalo jako ozim, druhou oves a třetí pšenice. Ječmen se moc nedařil pěstovat, a proto se pěstoval velmi zřídka. Po obilninách patřily k nejrozšířenějším plodinám brambory. K jejich sázení se používalo ruchadlo. Zvláštní stroje k sázení brambor nikdo v obci nevlastnil. Poté se brambory vykopávaly nebo vyorávaly

⁹¹ Např. Josef Mašek čp. 113 krejčí, Josef Jezdinský čp. 103 obchodník, Dominik Korda čp. 31 prodejce zeleniny, Josef Horák čp. 169 truhlář, František Kalenský čp. 28 obchodník, Filoména Ježková čp. 9 obchodnice se smíšeným zbožím, Anna Kordová čp. 31 obchodnice, Augustin Dědek čp. 153 vyráběl cementové zboží, Anna Mádlová čp. 66 obchodnice s kuchyňským nádobím, zeleninou a umělými květinami, Antonín Trejbal čp. 61 hokynář a Hynek Koudelka čp. 47 pekař. SOkA Jičín, Okresní úřad Nová Paka, inv. č. 474, evid. jednotka kn 81, Záznam koncesovaných živností z let 1903-1947.

⁹² SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

ruchadlem. Rotační stroj k vyorávání brambor v obci vlastnil pouze rolník Jan Kupka čp. 57. Z okopanin se pěstovala na záhonech blíže stavení krmná řepa a červené zelí pro domácí dobytek. Na přelomu 19. a 20. století se hojně pěstoval hrách. Ve 20. letech 20. století se pro svoji malou výnosnost přestal skoro pěstovat. Po první světové válce se rozšířilo pěstování špaldy.⁹³ Několik litrů jí přinesl z ruského zajetí Jan Štajer čp. 4. Pěstoval se také len pro semeno a k výrobě přádelných vláken. Len se při sklizni vytrhával i s kořínky. Tuto práci vykonávaly nejvíce ženy – „trhačky“. Vytrhaný len se v tenkých vrstvách prostíral na louky a ponechával se účinku rosy a slunce tzv. „se rosil“. Vyschlý len se pak mlátil a prodával. Ze semene zdejší hospodáři lisovali olej v olejňě v Prosečné. Na přelomu 19. a 20. století lněný olej obyvatelé Horné Kalné hojně používali. Pekli na něm buchty a lívance, smažili vdolky a namáčeli chléb do soleného oleje. Ve 20. letech 20. století hospodáři lněné semeno prodávali obchodníkům a řídce ho lisovali. V zahrádkách se ojedinele pěstovala pro domácí potřebu mrkev, celer, kapusta, cibule, kedlubna či mák.⁹⁴

V 70. letech 19. století obdělávali zdejší hospodáři pole a veškeré tažné práce pomocí volů. Koně měli jen v čp. 6, 12, 42, 58 a 150. Ve 20. letech 20. století vlastnil z větších hospodářství dva voly, a dle vzoru předků celé hospodářství s nimi i obdělával, už jen rolník August Horák čp. 88.⁹⁵ Ve výměře od 10 ha téměř ve všech hospodářstvích měli 1 – 2 koně. Hospodáři od přelomu 19. a 20. století provozovali s koňmi obchod. Na trzích v Hořicích, Jičíně a jinde kupovaly tzv. „ročky“, které využívali půl roku až jeden rok na tažné práce a poté je opět prodali rolníkům či obchodníkům. V době světové války se „ročky“ lacino kupovaly a poté výhodně prodávaly.⁹⁶

V chalupách ve výměře do 10 ha konaly tažné práce krávy. Již v době před první světovou válkou se u zdejších zemědělců vyvinulo „třidnictví“. „Kožaři“ - hospodáři vlastníci větší usedlosti s koňmi, hleděli svrchu na menší zemědělce a posměšně je nazývali „kravaři“.⁹⁷

Roku 1852 byla úroda dobrá. Roku 1860 bylo obilí a seno velmi drahé. Roku 1862 havířství velmi dobře vydělávalo, domácí pracovníci vydělali také dost. Naopak za dva roky, roku 1864 se situace obrátila, bylo draho a havířství šlo špatně. Roku 1865 šlo řemeslo špatně a havířství také. Roku 1866 se ale řemeslo zlepšilo a roku 1868 byla opět dobrá úroda.⁹⁸ O havířství v Horní Kalné je zmínka ve školní kronice z 60. let 19. století. Kutalo se v horní

⁹³ Nešlechtěný druh pšenice.

⁹⁴ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalné z let 1921-1933.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

části vesnice. V okolí se nacházely měděné rudy malachit a azurit. Podle starých zápisů majitelé vrchlabského panství měli na Kalensku kutací právo. Ještě po roce 1850 se zde zkušebně dolovalo.⁹⁹

Dne 26. července roku 1912 se při svážení obilí stala nešťastná událost. Dcera Augustína Dědka se smekla pod kola fůry a těžce se zranila. Zranění o dva dny později podlehla. Na místo neštěstí dala rodina Dědkova vystavět pomník.

Na počátku 20. let 20. století se v lesích na čisteckém panství objevil ve větší míře škodlivý druh motýla - bekyně sosnová, zvaná mniška. Její housenky požíraly smrkové lesy. Žáci místní školy na jaře sebrali tisíce housenek a v srpnu pochytili tisíce mūr. Žáci byli najatí od lesníků a hajných za mzdu. Chytáním bekyně se čelilo zkáze lesů, ale radikálně zakročeno nebylo. Proto se situace následujícího roku rapidně zhoršila. Od jara do srpna se temná modř smrkových lesů změnila v rezavě hnědou.¹⁰⁰

Na konci války roku 1918 se obchodníkům přidělovalo tolik mouky, kolik měli odběratelů. Okresní rozdělovna v Nové Pace přidělila obci Horní Kalná 320 kg marmelády a po oznámení obce, kolik chtěla kávy, se dodala i káva. Naproti tomu nebyla školní kuchyni přidělena žádná mouka, měly se nejprve vyčerpát brambory. Pro válečné účely bylo vybíráno obilí, brambory a dobytek. Všichni chovatelé prasat museli odvádět tukovou dávku. Aby lidé nemuseli odvádět válečné dávky, někdy své zásoby i tajily, když se na to přišlo, museli zaplatit pokutu. Kdo odvedl obilí navíc z vlastních zásob, obdržel za 100 kg obilí 2 kg cukru navíc mimo přiděl. Děti do 3 let dostávaly na přiděl krupici. Pražená zrnková káva byla na přiděl po 4dkg na osobu za 18 h / 1 dkg. Americká mouka se prodávala za 5,- Kč / kg, pro nejchudší se prodával za 3,- Kč / kg.¹⁰¹

Roku 1925 byl proveden soupis domácího zvířectva, jež provedla místní komise pro statistický úřad v Praze. V soupisu byly zaznamenány koně, skot, kozy, vepři, králíci a drůbež.

Na konci 20. let 20. století se z tuků nejvíce prodával tuk rostlinný. I ve statcích dávali přednost tomuto kupovanému tuku.¹⁰²

V Dolní Kalné se nacházel včelařský spolek. Třináct členů spolku byli také občané z Horní Kalné. Roku 1932 se v obci nacházelo 32 včelstev. Členové spolku využívali všech výhod zemského ústředí v Praze. Finanční výhodou bylo, že členové dostávali přiděl nezdaněného cukru.¹⁰³

⁹⁹ JOHNOVÁ, B. *Archiv obce Horní Kalná 1852 – 1937*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 4, ev.č. 19/4.

¹⁰⁰ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalné z let 1921-1933.

¹⁰¹ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 5, Podací protokoly z let 1918-1920.

¹⁰² SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalné z let 1921-1933.

¹⁰³ Tamtéž.

Zdejší zemědělci měli kozy a krávy ve veliké oblibě. Vždy na počátku jara prošli zemědělci kraj křížem krážem od Dolní Kalné, Ždírníci, Olešnicí až k Prosečné a Lánovu, aby si prohlídli všechny krávy, co byli na prodej. Toto „chození po kravách“, jak tomu místní lidé říkali, pozvolna před první světovou válkou přestávalo, za války přestalo úplně a po válce jen sem tam některý chalupník obcházel ve vesnicích dům od domu, aby přikoupil krávu do svého chléva. Chodili spolu vždy dva chalupníci, aby se spolu mohli poradit. Byli i chalupníci, kteří nechtěli kupovat, ale jenom kvůli potěšení se se sousedem vydali podívat. Chalupník na svou cestu měl při sobě sukovitou hůl v ruce, porcelánku nebo dřevěnku v ústech, šátek na uzlu na krku a pohodlné vysoké boty.¹⁰⁴

2.2 Vliv počasí

Na konci roku 1859 byla krutá zima. O tom vypovídá i písmák Věnceslav Metelka ze dne 8. prosince roku 1859: „Předešlý měsíc nám okázal, zač je toho loket. Nejprv upadnul sníh. Lidé prorokovali, že prý hned ztaje. Zelí, brambory, řepa a dumlíky¹⁰⁵ lidem zapadly [...] Nato uhodila krutá zima [...]“¹⁰⁶ V zimním období hospodáři museli více pracovat za tmy, odpoledne se již začalo smrákat a ráno byla ještě tma. Dne 30. června roku 1862 si Věnceslav Metelka zaznamenal: „Juž tři dni v jednom kuse prší. Sucho se zdá mnohému rolníku, že jest škodné, ale mokro jest mnohem horší.“¹⁰⁷ Rolníci z Horní Kalné zažívali sucho i krupobití.

Dne 16. května roku 1870 zachvátila obec dvě hodiny po půlnoci veliká povodeň, následkem průtrže mračen. V čp. 139 se tkalcovské stavy ve světnici obrátily nohama vzhůru, kolébka plavala a kráve v chlévě z vody koukala jen hlava. Obyvatelé domu čp. 139 se zachránili na peci, dokud nepřišla pomoc a nevytáhla je oknem ven. V čp. 152 odnesla voda velký kámen, na kterém se tloukávalo plátno. V čp. 118 odnesla voda stodůlku a pole nebyla ani k poznání, poněvadž byla místy půda až do základů odnesena. O život nepřišel nikdo.¹⁰⁸

Dne 24. srpna roku 1893 okolo poledne zavála středem vesnice silná vichřice, která způsobila škody na budově školy a na dalším tuctu usedlostí. Vichřice usedlostem částečně nebo zcela odnesla střechu. Ovocné i jiné stromy byly vyvrácené. Jinou pohromu způsobilo veliké sucho, které panovalo na jaře a v létě téhož roku.¹⁰⁹

¹⁰⁴ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalné z let 1921-1933.

¹⁰⁵ = tuříny = kořenová zelenina

¹⁰⁶ METELKA, Věnceslav. *Ze života zapadlého vlastence*. Praha, 1977, s. 353.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 384.

¹⁰⁸ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹⁰⁹ Tamtéž.

Další povodeň zasáhla obec dne 23. května roku 1897 v neděli v poledne a hrozivě zpusťovala údolí. Nad obcí se snesla veliká bouřka. Černé mraky se za hřmění zvolna přiblížily od Ždírnice a Čisté. Bylo šero a hustě pršely velké kapky deště. Vody rychle přibývalo. Obyvatelé v údolí potoka odváděli dobytek a vynášeli oděv před řádící vodou. Lávky a mosty se zdvíhaly. Polena, otýpky, pařezy a klády plavaly. Přibývající voda vnikla do sklepů, dveřmi a okny vnikala do stavení. Ve vodě se objevoval nábytek. Ze strání se valila bahnitá voda a strhávala půdu. Na polích vznikaly výmoly. Mezi občany zavládlo velké zděšení. Bouřka ustoupila směrem ke Kunčicím. Déšť ustával. Lidé z výše vystavěných stavení pomalu vycházeli. Viděli velké jezero v údolí. V něm holá stavení jako ostrůvky chránila životy ustrašených lidí. Po okresní silnici, na nižších místech, se hrnula voda. Okolo půl druhé hodiny odpoledne přestalo pršet. Voda zvolna ubývala. Byly objevovány škodlivé následky povodně. Škoda na zničených pozemcích, staveních a věcech byla veliká a nedala se odhadnout. Všichni občané v údolí byli poškozeni a potřebovali pomoc. Hospodářská okresní záložna v Nové Pace darovala svůj přebytek 2600 zlatých¹¹⁰ lidem poškozeným povodní. Tato částka byla rozdělena mezi rolníky v Horní a Dolní Kalné, ve Slemeně, v Čisté a ve Ždírnici. Hornokalenský výbor podal protest proti poměru rozděleného daru mezi obce. Škoda utrpěná v obci Horní Kalná byla větší než darovaný peněžité dar.¹¹¹

Ještě ničivější byla ale polabská povodeň ze dne 30. července roku 1897. Tato povodeň strhla lávku přes Labe z Horní Kalné do Kunčic. Obecní výbor v Horní Kalné jednomyslně uznal, že zřízení nové lávky je nutné. Byla podána žádost okresnímu výboru v Nové Pace, aby veřejnou lávku, která bývala stavěna z milodaru, společně s okresem Vrchlabím vystavěl a udržoval. Obec Horní Kalná stavět lávku pro nedostatek finančních prostředků nemohla.¹¹²

Od poloviny května roku 1918 bylo veliké horko. Ke konci května se náhle ochladilo až na podzimní teploty.¹¹³

Velmi suchý byl rok 1921, za celý rok totiž nezapršelo. Letní obloha byla bez mráčku. Potok Kalenka úplně vyschl a byl nedostatek vody. Obilí předčasně dozrálo. Ke konci července již bylo obilí sklizené a uložené ve stodolách místních zemědělců. Otava vůbec nevyrostla. Louky byly vypálené. Přes zimu se domácí skot krmil slámou.¹¹⁴

Na jaře roku 1923 bylo pěkné jaro i léto, až do 26. července. Toho dne před pátou hodinou odpoledne zavál prudký vítr a na obloze se objevila černá mračna. Na silnici se rozvířil prach.

¹¹⁰ I když už byla zavedena korunová měna, ještě na přelomu století se počítalo ve zlatkách.

¹¹¹ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Porady obecního zastupitelstva z let 1891-1904

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹¹⁴ Tamtéž.

Začalo pršet a blýskat se. Po chvíli začaly padat z nebe kroupy velikosti malin. Lány dozrávajícího žita a pšenice, ovsu a ječmene se již nevlňily, byly kroupami zpřeráženy. Krupobití trvalo necelých pět minut, ale přesto nadělalo veliké škody. Krupobitím byla postižena zejména obec Horní Kalná, méně již obce Dolní Kalná a Slemeno a jen částečně obce Čistá, Horka a Studenec. Na základě výnosu okresní politické správy v Nové Pace byl vykonán odhad škod. Komise shledala, že v celé obci bylo průměrně zničeno 50% veškeré úrody.¹¹⁵

Dne 7. července roku 1926 se přihnala průtrž mračen. Byl teplý, slunný den. Po jedné hodině odpoledne celá obloha mračny zšedla. Zdvihl se vítr, začalo pršet a blýskat se. Po chvíli ze svahů hučely proudy kalných vod. Potok zaplavil údolí. Nepatrný potok v „Rejskách“ se spojil s lhotským rozbouřeným potokem. Silnice byla z větší části pod vodou. Po vodě pluly pařezy, otýpky i celé kupky sena. Divoká voda vyvracela stromy a strhovala mosty. Mosty byly strženy u: čp. 140 – zde byl most rok starý, u čp. 144 u hostince Bosny, mosty na polní cestě v „Rejskách“ a na lhotském potoku, můstek pro pěší u čp. 143 a most u čp. 152. Liják trval přes půl hodiny. Odpoledne voda postupně upadala. Vesničané zamířili na humna na obhlídku. Louky byly čisté, všechno seno voda odnesla. Cesty byly vymleté v hluboká koryta. O této průtrži mračen psal i dobový tisk: „[...] i v obcích na druhých svazích položených – Lhotě Zálesní, Horní Kalné, Dolní Kalné a vůbec v celém povodí Kalenky stoupla voda v půl hodině [...] a zatopila celé údolí [...]“¹¹⁶

Počátek ledna roku 1927 byl ve znamení deště a občasných vichřic. Silnice byla rozbahněná, všude byly velké kaluže červené vody. Po sněhu ani památky. Nad krajem se táhla mlha. V té době tisk přinášel zprávy o Španělské chřipce, která se šířila v Praze, v Pardubicích, ve Dvoře Králové a jinde. Ke konci ledna se chřipka objevila i v Horní Kalné. Počátkem února na ní zemřela 82letá vdova Stránská čp. 16. V dubnu se opět rozlil potok po loukách v údolí.¹¹⁷

Aby už kraj neohrožovaly stále se opakující povodně, byla roku 1929 zahájena regulace toků. Dokončena byla roku 1931. „[...] Začalo se od Horní Kalné a pak na potocích od Bukoviny a Čisté vždy od mostů [...] Pracovalo se tak, že se přehradila část potoka a ode dna se břehy zpevňovaly kamenem, hezky do sebe jako mozaika – to dělali ponejvíce zedníci [...]

“ 118

¹¹⁵ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹¹⁶ Článek byl uveřejněn v příloze *Lidový deník* 164, 1926, s. neznámá. SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 114. ISBN 80-86946-14-2.

Roku 1929 udeřily kruté mrazy. Tmavě modrá obloha vydržela od Nového roku po celé týdny. Koncem ledna obloha zešedla a začal se sypat sníh. Sněžilo asi 5 dnů v kuse, za tu dobu napadlo na půl metru sněhu. Na konci ledna přišla další mrazivá vlna. Poté přišla obleva. Počátek února byl ve znamení nového mrazu, který vrcholil v půlce února. O pár dnů později začalo pršet a mrazy polevily.¹¹⁹ Po kruté zimě přišlo jaro a tání. Při něm na silnici vyschl nejdříve střed silnice a místní hospodáři podle toho prorokovali, že bude teplé léto. A taky bylo.¹²⁰

2.3 Rukodílné tkalcovství

Již dávní předkové, žijící ve 20. – 40. letech 19. století, v obci Horní Kalná byli rolníky a zároveň i tkalci. Po letní a podzimní práci na poli a ve stodole zasedl rolník v zimě za velmi primitivní stav a tkal z režné, podomácku vyrobené příze hladké plátno tzv. domácí plátno. Z domácího plátna se šily pro domácnost košile, sukně, cíchy, kalhoty a jiné látkové potřeby. Rolník tkal jen pro domácí potřebu. Již tehdy začalo být v kraji plátno i obchodním artiklem. Postupně přibývalo v obci vedle tkalců - rolníků i tkalci - „nerolníci“, kteří kupovali přízi a doma zhotovené zboží prodávali obchodníkům s plátnem. Ti prodávali plátno dál do světa a jejich podnikavost jim přinášela blahobyt a úspěch. Mezi obchodníky s plátnem patřil i představený Horní Kalné v letech 1861 – 1871 František Plecháč čp. 120.¹²¹

Kolem roku 1865 se začalo v obci tkát i z příze kupované tzv. anglické. Zprvu nebyla u místních tkalců příliš v oblibě, postupem času ale zatlačovala plátno domácí. Rolníci osévali větší plochy lnem, ne však, aby jej podomácku zpracovali na přízi, nýbrž, aby jej prodali surový.¹²²

V 50. letech 19. století se v Horní Kalné a okolí konal převrat v rukodílném tkalcovství. Tkalci lnu přecházeli k bavlně, která se do Čech šířila ze západu. Tuto revoluční novinku v textilním průmyslu nejvíce využili němečtí podnikatelé z Vrchlabí, Trutnova a okolí. U českých podnikatelů panovala jakási nevysvětlitelná zášť proti bavlně, nevěřili nové surovině. Zatím Němci s bavlnou obchodovali a získávali pro sebe tkalce od českých podnikatelů v celém Podkrkonoší. Čeští tkalci v Horní Kalné přešli z největší části k německým podnikatelům ve Vrchlabí a pracovali pro ně až do první světové války.¹²³

¹¹⁹ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹²⁰ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž.

Našli se ale i tkalci, kteří dokázali nové situace využít. Jedním z nich byl rychtář Šlejhar z Dolní Kalné, děd spisovatele Josefa Karla Šlejhara, který okolo roku 1845 založil textilní rukodílný závod. V letech 1855 – 1860 ale zanikl. Dalším byl rolník Jan Nosek čp. 46 z Dolní Kalné. Roku 1849 založil malý rukodílný závod na výrobu režného bavlněného zboží. Později bylo zboží uváděno na trh bělené nebo barvené. Díky němu čeští tkalci z pohraničních vesnic (Kalné, Čisté, Slemena, Ždírnice a okolí Pecky) jen z části přešli k německým podnikatelům. Závod rychle rostl a zaměstnával záhy na sta tkalců z okolí. Současně zavedl i obchod s bavlnou a z obchodu se stal velkoobchod. Z Horní Kalné pracovali pro pana Noska tkalci z dolní třetiny obce, ostatní pracovali pro Němce. Tkalci z Horní Kalné putovali do Dolní Kalné pro zásobu bavlny, aby za týden zase zboží přinesli a obdrželi mzdu. Firma měla sklady v Praze, Vídni, Budapešti, Haliči a jinde. Roku 1879 předčasně zemřel zakladatel firmy ve stáří 46 let. Vedení závodu se ujal jeho tehdy 18iletý syn Jan. Do vedení závodu nastoupil s přípravným vzděláním, měl absolvovanou část střední školy a odbornou školu. V té době se do výroby začaly zavádět stroje. Poměry donutily mladého majitele k zakoupení strojů a zároveň přibrál k původní výrobě i výrobu damaškového zboží. Založil další sklady ve Florencii, Paříži, Berlíně a zavedl vývoz i do zámořských zemí. Až do první světové války závod zaměstnával veliký počet ručních tkalců v celém okolí a vyráběly se všechny druhy šátků, ručníků, ubrousků, ubrusů, prostěradel, utěrek a pokrývek. Z výtěžku závodu podporovali majitelé chudou školní mládež a školy v Kalné a okolí. Naproti tomu němečtí podnikatelé nedali obcím žádnou podporu. Rukodílný závod Jana Noska v Dolní Kalné lpěl na rukodílném tkalcovství až do první světové války a nechtěl rozvíjet velkou mechanickou výrobu. Proto byla před první světovou válkou v Dolní Kalné založena mechanická německá tkalcovna. Majitelem byl Karl Pfefferkorn. Do německé továrny odešli pracovat i občané z Horní Kalné. Po první světové válce do této továrny docházelo asi 25 občanů z Horní Kalné. Závod Jana Noska za války přestal pracovat.¹²⁴

V 50. a 60. letech 19. století se tkalcovství stávalo každodenní prací a stávalo se v četných rodinách hlavním zdrojem obživy, živností. V této době bylo možné rozeznat dva druhy tkalců:

1, Tkalce tzv. obchodní, kteří kupovali přízi a doma zhotovené plátno prodávali obchodníkům. Co jim zbylo ze ztrzeného obnosu po odečtení ceny za přízy, byl jejich výtěžek. Tito tkalci živili rodinu výhradně tkalcovstvím. Byli nuceni za každou cenu výrobek prodat. Právě tito tkalci nejhůře nesli zavádění mechanických strojů.

¹²⁴ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

2, Tkalce - rolníky, kteří tkali z vlastní, podomácku vyrobené příze. Tkali hrubší plátna pro domácí spotřebu, nebo je prodávali obchodníkům. Tkalcovství nebylo jejich výhradním zdrojem obživy.¹²⁵

V Horní Kalné byli také tkalci bavlny, kteří dodanou bavlněnou přízi od obchodníků zpracovávali za mzdu, byli to tkalci tzv. námezdní.¹²⁶

V roce 1856 bylo v severovýchodních Čechách celkem 25 935 ručních tkalcovských stavů lnářských, na nichž se utkalo 1 300 340 kusů lněného plátna.¹²⁷ Nejvíce tkalcovských stavů se nacházelo v Podkrkonoší. Tato oblast patřila k hlavní lnářské základně celé země.

V 60. letech 19. století začínaly obchody s plátnem dodávat na vlastní účet tkalcům přízi, kterou tkalci za mzdu zpracovávali na plátno. Z obchodů s plátny vznikaly textilní rukodílné závody na výrobu rezného plátěného zboží, které bylo rok od roku vytlačeno plátnem běleným. Tím, že tkalci pracovali za mzdu, se stali závislými na výdělku. Na výdělku za práci se podílely dvě osoby:

1, osoba, která se podílela na přípravných pracích (např. soukání osnovy). Přípravné práce nejvíce vykonávaly ženy a děti tkalců, nebo staří, chudí občané za mzdu.

2, osoba, jež tkala plátno – muži, tkalci.¹²⁸

Tenkrát neexistovala žádná osmihodinová pracovní doba. V rodinách tkalců se, až do první světové války, pracovalo 12 – 16 hodin denně. Zručný tkadlec si vydělal 14 – 16 korun týdně.¹²⁹

Ještě v roce 1867 se v Podkrkonoší tkala lněná příze pouze ručně. Nástup strojního zpracování surovin měl na přadláky a tkalce tragický dopad a znamenal pro ně dlouhá léta hladu a bídy. Zavádění mechanických stavů, neboli průmyslová revoluce ve tkaní plátna, začalo v českých zemích na konci 70. let 19. století. Od roku 1898 docházelo v Podkrkonoší k rozšiřování textilních závodů, zřizování dalších a nadvýrobě.¹³⁰ Vznikly továrny v Kunčicích, Hartě, ve Vrchlabí, do kterých nastoupilo i několik ručních tkalců z Horní Kalné. V obci se udrželo ruční tkalcovství až do první světové války. Bylo zde přibližně 200 tkalců. Speciální provedení vzorků a malé životní požadavky zachránily ruční tkalce od úplné záhuby. Menší zemědělci nemohli od svého hospodářství odejít do továren. Byli nuceni zůstat

¹²⁵ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ LESÁK, V.-KÁBRT, J. *Textilní průmysl a dělnictvo na Trutnovsku v XIX. století*. Trutnov, 1968, s. 4. (bez ISBN)

¹²⁸ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹²⁹ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 68. ISBN 80-86946-14-2.

¹³⁰ LESÁK, V.-KÁBRT, J. *Textilní průmysl a dělnictvo na Trutnovsku v XIX. století*. Trutnov, 1968, s. 4.

věrní ručnímu tkalcovství. Tím se udrželo ruční tkalcovství v obci až do první světové války a pomalu se opět začalo objevovat po válce.¹³¹

V době první světové války „zmlkly stavy tkalcovské“ i v obci Horní Kalná. Nebylo tkalců, ti bojovali na bojištích v různých koutech světa. Stroje a tkalcovské stavy byly z jizeb vyneseny do kůlen, stodůlek a na půdy, aby zbytečně nezabíraly v těsných světnicích místo. Tam pozvolna železné součástky rezavěly a stavy přikrývaly vrstvy prachu. Po válce se tkalci vrátili, ale nebyla pro ně práce. Celé dva roky po válce se stavy ještě nepoužívaly. Teprve roku 1921 bylo tu a tam v obci slyšet „šramocení stavů“. První pováleční tkalci pracovali pro závody v Červeném Kostelci, ve Vrchlabí, v Trutnově a ve Studenci.¹³²

Roku 1921 – 1922 měli zdejší tkalci poměrně slušné výdělky. Roku 1923 vyrostla velká konkurence, která následujícího roku 1924 zapříčinila vznik nouze a bídy. V chodu bylo pouze okolo dvaceti stavů. Nejvíce se vyráběly ručníky, damaškové přikrývky na stoly a postele a utěrky.¹³³

Roku 1923 si v Horní Kalné Jaroslav Jezdinský čp. 103 a Vojtěch Kalenský čp. 33 založili živnost rukodílného tkalcovství. Oba byli podnikateli začátečníky. Jaroslav Jezdinský, 32letý syn obchodníka se smíšeným zbožím, začínal živnost s přípravným vzděláním. Absolvoval odbornou školu pro tkalcovský průmysl v Lomnici nad Popelkou a 2letou německou obchodní školu v Trutnově.¹³⁴ Již měl živnost obchod se zemědělskými plodinami a moukou, ke které mu nyní přibyla ruční výroba tkanin a prodej.¹³⁵ Vojtěch Kalenský, 32letý zemědělec, založil tkalcovskou živnost při svém hospodářství. Jeho přípravným vzděláním bylo absolvování jednoho roku na nedělní výuce odborné školy pro tkalcovský průmysl v Jilemnici.¹³⁶

Další živnostníci zabývající se textilním průmyslem v obci byli: od roku 1905 se Josef Stránský čp. 147 živil třením lnu, od roku 1906 František Horák čp. 94 tkalcovstvím a obchodem s lněnou přízí, od roku 1924 Vojtěch Kalenský čp. 33 výrobou lněného a bavlněného zboží.¹³⁷

¹³¹ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ SOkA Jičín, Okresní úřad Nová Paka, inv. č. 474, evid. jednotka kn 81, Záznam koncesovaných živností z let 1903-1947.

¹³⁶ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹³⁷ SOkA Jičín, Okresní úřad Nová Paka, inv. č. 474, evid. jednotka kn 81, Záznam koncesovaných živností z let 1903-1947.

2.4 Ze života tkalců

Chudý tkadlec strávil většinu života ve své světničce, ze které vycházel velmi zřídka. Na noc se ukládal do chatrných peřin a ve dne seděl za stavem. Tak plynul chudému tkalci den za dnem, týden za týdnem, rok za rokem. Cestoval pouze s těžkým rancem zboží do města a s těžkým rancem bavlny nebo příze z města. A ve sváteční den se vydal do kostela. Tkadlec vykonával jednotvárnou práci se stále stejnými pohyby rukou, nohou a očí. V jejich světničkách se v létě zřídka větralo, v zimě se okno nikdy neotvíralo - byla škoda tepla. Vzduch ve světničkách byl vlhký a čpěl plísní. Nebylo potom divu, že si tkalci stěžovali na bolení žaludku a píchání na prsou. Tkalci obecně trpěli tělesnou vetchostí, popelavou pletí, bolením nohou, bolestmi na prsou, tuberkulózou a při nedostatečném petrolejovém světle i onemocněními očí.¹³⁸

Každou sobotu chodívali tkalci přes Příčnice do Vrchlabí, Hostinného nebo po silnici do Dolní Kalné se zbožím. Před první světovou válkou se v Horní Kalné nejvíce tkalo pro vrchlabskou firmu „Steiner a Mayer“.¹³⁹ Ve Vrchlabí, ve vedlejší uličce u Labe, čekali tkalci mnohdy celé hodiny, než německý obchodník otevře dveře a začne vybírat zboží. Poté německý obchodník měřil a počítal nitě. Tkadlec před stolem nervózně mačkal čapku a netrpělivě čekal, zda německý podnikatel zboží přijme, nesrazí na platě, nebo zda zboží nevrátí či dá novou zásobu. Poté se tkalci rozcházeli po městě, aby nakoupili potraviny pro rodinu a nějaké potřeby pro domácnost. Zašli ke kupci pro sůl, mýdlo, sirky a jiné nutné potřeby; do trafiky pro tabák a některý z tkalců i do putyky. Pak k pekaři pro čerstvé rohlíky, aby dětem něco donesli, až jim přijdou naproti. Před polednem putovali s rancem příze nebo bavlny na zádech zase k domovu. V létě se rance poměrně dobře nosily, horší to bylo v zimě, když bývaly chumelenice a tkalci se brouzdali sněhem.¹⁴⁰

Tkadlec pracoval dlouho přes půlnoc, ale ženě a dětem bouchání stavu nevadilo a klidně spali. Po půlnoci vzbudil tkadlec svoji družku, která zasedla za stav a tkalcovala až do rána. Muž tak nabyl, třebaž krátkým spánkem, alespoň nějaké nové síly a zasedl za stav zase ráno. Takto to šlo v obci někdy i celý týden. Nepracovalo se v neděli a ve svátek. To se chodilo do kostela do Dolní Kalné nebo do Dolní Branné. Tím strávili tkalci celé dopoledne, odpoledne pak opravovali stavy.¹⁴¹

¹³⁸ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ Tamtéž.

Ve světnici se většinou nacházely: kuchyňský stůl, postel, malá polička na nádobí a jeden až dva tkalcovské stavy. Pro ostatní nábytek nebylo moc místa. Za jedním stavem se střídali muž se ženou a za druhým dědeček s babičkou. V chaloupce žilo až osm osob.¹⁴²

Pokrmu se připravovaly na lavici i na okně. Jídlo se konzumovalo na klíně nebo za stavem. Mezi hlavní pokrmy patřily brambory a kyselo.¹⁴³ Někdy se uvařila bramboračka, „vodovka“ s česnekem a placky. Maso se jedlo málo, bylo drahé. Po obědě se pila káva.¹⁴⁴

¹⁴² SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁴³ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 68. ISBN 80-86946-14-2.

¹⁴⁴ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

3. Společenský vývoj

3.1 Stavby

Kromě statků a zděných domků, stavěných z vepřovic (cihly vyrobené z bláta a slámy), jsou pro Dolní Kalnou, Horní Kalnou a okolí typické roubené chalupy – roubenky. „Ty nejstarší byly postaveny za dob Marie Terezie a Josefa II., tedy z druhé poloviny 18. století a budovaly se ještě koncem 19. století.“¹⁴⁵

Stavby v obci Horní Kalná byly postaveny podél úzkého údolí. Údolí bylo zarostlé stromovím, z něhož vyhlížely bílé štítové výstavných statků a dřevěné štítové chalupy. Domky, chalupy a statky byly nepravidelně roztroušeny po svazích údolí, obráceny výhledem oken (štítem) a výjezdem k východu a jihovýchodu. Síňka většinou oddělovala obytnou část od hospodářské. Zadní část domku byla kryta komůrkou a kůlnou, chalupy a statky byly kryty chlévy a stodolou proti severním studeným větrům a dešťům. Poměrně málo domů bylo vystavěno napříč údolí, čelem k silnici.¹⁴⁶

V letech 1880 – 1920 se ráz vzhledu vesnice změnil. Starobylé chaloupky a statky ze dřeva roubené a kryté slámou se staly postupně ojedinělou záležitostí. Opravy statků a stavby nových byly stavěny z cihel. Střechy pokryté šindelem nebo slaměným doškem byly nahrazeny cementovými taškami.¹⁴⁷

Při stavbě silnice k Dolní Branné roku 1893 se určila stavební čára. Stavebník směl stavět nejméně 2 m daleko od veřejné obecní cesty, okresní silnice i cest jiných a průčelím (podélná přední strana budovy) čelem k cestě.¹⁴⁸

Před první světovou válkou uveřejnil časopis „Zlatá Praha“ obrázek chaloupky z Podkrkonoší. Jednalo se o chaloupku v Horní Kalné čp. 30. Obrázek v časopise byl krásný, ale holá skutečnost byla jiná. Již tehdy byla střecha chaloupky silně prohnutá i šindele byly prohnuté, došky byly porostlé mechem, latě a krovy zpuchřelé. Za deště voda zatékala, prosakovala stropem a máčela nábytek. Hrnce rozestavěné po celé půdě bránily zatékání vody jen minimálně. Avšak nejen střecha byla chatrná, ale také trámy ve stěnách byly vypouleny, takže okénka po čtyřech drobných tabulkách byla podivně zkřivena, že sotva sklo drželo v rámech, jež byly prohnílé. Podobných chaloupek a zejména domků bylo v obci více.

¹⁴⁵ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 53. ISBN 80-86946-14-2.

¹⁴⁶ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Porady obecního zastupitelstva z let 1891-1904.

V takových, věkem sešlých, chaloupkách nejvíce bydleli tkalci, kteří neměli peníze na jejich opravu.¹⁴⁹

V obytné světnici to vypadalo takto: Světnice měly strop z kulatých smrkových trámů. V jednom rohu stál masivní stůl. Poblíž stolu bývala někdy almárka pro cennější věci a pro knihy. Vedle dveří stávala police na nádobí. Na stěnách byly zavěšeny poličky pro talíře a zesponu se na ně věšely hrnečky. Ve světnici se také nacházela veliká kamna, kolem kterých byly rozestavěny lavice. Čisté prádlo se ukládalo do prádelníku, šaty do almary. Ve volném rohu světnice stál 1 - 2 tkalcovské stavy.¹⁵⁰

„Když se vešlo do síně, stála tu pec na pečení chleba, dále tam byl poklop v podlaze, kudy se vcházelo do sklepa a kryté schody, vedoucí na půdu. Vpravo pak byly dveře do světnice, kde se žilo, pracovalo a spalo, vlevo vpředu byl zpravidla vchod do chlívků s kozou a králíky a vzadu se ještě nalézala malá komůrka, která sloužila jako skladiště domácích věcí. [...] U domku bývala i malá stodola na seno a topení a dřevěný záchod. Na zimu se pak taková chaloupka obkládala chvojím, aby bylo tepleji. Pokud to bylo možné, byla před domkem studna s pumpou, když voda nebyla, používala se voda dešťová, na pití a vaření se chodilo s „váhami“ přes rameno pro vodu do studánky. K chaloupce zpravidla patřilo i malé políčko na brambory a kousek louky s ovocným stromovím.“¹⁵¹

3.2 Spolky

Občané obce patřili k pokrokovým, o čemž svědčily četné spolky. V letech 1891 – 1902 v obci působily spolky: Hospodářsko – čtenářský spolek a Spolek divadelních ochotníků Tyl.¹⁵² Roku 1885 byl založen Sbor dobrovolných hasičů. Po roce 1902 přibyl: Spořitelni a záložni spolek, Tělocvičná jednota Sokol a roku 1932 Spolek domácích tkalců.¹⁵³

Poněvadž povinností Čechů bylo „pracovat ku prospěchu své vlasti“, což bylo heslo zakládajících členů Sokola Tyrše a Fügnera, rozhodli se hornokalenští občané vstoupit do sokolských řad a bylo usneseno založit tělocvičnou jednotu Sokol. Tato myšlenka se stala skutečností dne 28. září roku 1905.¹⁵⁴ V lednu roku 1906 se konala volba činovníků. Do jednoty se přihlásilo 27 členů – mužů. Bylo vybráno zápisné a příspěvky. První činnost vyvíjela mladá jednota ve spolkové místnosti hostince Bosny, kde se také cvičilo. Aby byl

¹⁴⁹ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁵⁰ KUBÁT, Miroslav. *Album ze starých Krkonoš. Fotografické dokumenty ze života horáků*. Hradec Králové, 1982, s. 109. (bez ISBN)

¹⁵¹ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 53. ISBN 80-86946-14-2.

¹⁵² ČESÁKOVÁ, M.-HELIGROVÁ, M.-KRAUSOVÁ, J. *Okresní úřad Jičín 1850-1946*. Inventář archivního fondu. 1. díl. Jičín, 2004, ev. č. 372.

¹⁵³ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁵⁴ JOHNOVÁ, B. *Tělocvičná jednota Sokol Horní Kalná, 1906 – 1921*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 4, ev. č. 19/6.

zájem o sokolskou věc zesílen, pořádali členové spolku nejen tělocvičná vystoupení a zábavy, ale i hodně přednášek a výletů společně s okolními jednotami. Každý měsíc se konala schůze výboru. Jednota Sokol přispívala místní škole na pomůcky. Také se začalo jednat o zřízení sokolských krojů. Z důvodu nedostatku financí, kdy bylo prvořadé koupit nářadí na cvičení, které zatím scházelo, si měl kroj koupit pouze ten, kdo ho chtěl. Členy Sokola napadla myšlenka oslavení upálení mistra Jana Husa. Požádali i ostatní zdejší spolky o pomoc s organizací. Když se nějaký člen choval nečestně a „nesokolsky“ byl z jednoty vyloučen.¹⁵⁵

Dne 15. července roku 1906 se jednota zúčastnila svého prvního veřejného okrskového cvičení v Dolní Kalné, dne 29. července sokolského sletu v Jablonci nad Jizerou, zde bylo již 10 členů v kroji, a dne 29. srpna místního cvičení v Nové Pace. Roku 1906 si jednota založila vlastní knihovničku.¹⁵⁶

Po čtyřech měsících od založení jednoty chodili někteří bratři pilně cvičit a za krátko se vzdělali v pilné cvičence. Ač byl počet členů malý, naučenými cvičebními čísly předčili i mnohé dost silné jednoty. Začalo se však zapomínat na poslání cvičení a mnozí členové se na cvičení ukazovali málokdy.

Na podzim roku 1907 bylo na schůzi navrženo, aby byl jednotou předplacen časopis pro ženy a dívky, který by koloval mezi děvčaty.¹⁵⁷ Od roku 1908 se jednalo o zřízení ženského sboru, ten byl ale ustaven až v roce 1913.¹⁵⁸

Jelikož všechny překvapila doba válečná, kdy téměř všechno členstvo Sokola s první výzvou dne 26. července roku 1914 muselo jednotu opustit a nastoupit vojenskou službu, byla veškerá činnost v jednotě zastavena. Po dobu války nebyly svolávány žádné schůze, ani placeny členské příspěvky. V pronajaté místnosti, užívané ke cvičení byli ubytováni uprchlíci z Haliče. Knihy, veškeré spisy i seznam členů byly odevzdány na obecní úřad v Horní Kalné z nařízení četnictva. Četníci často prohlíželi seznam členů, zda-li ten či onen, kdo nezachoval loajalitu Rakousku – Uhersku, není členem Sokola, což bylo přitěžující okolností. Česká Obec Sokolská i svaz Slovanského Sokolstva byly úředně rozpuštěny z důvodů pěstování styků se zahraničními, Rakousku – Uhersku nepřátelskými státy.¹⁵⁹

Teprve po válce se činnost jednoty opět rozběhla. První poválečná schůzka se konala dne 3. listopadu roku 1918 za účasti šestnácti členů. Členské schůze se konaly každou sobotu v sedm hodin večer v hostinci Bosně. Bylo jednáno o získávání nových členů z řad žactva a

¹⁵⁵ SOKA Trutnov, Sokol – tělocvičná jednota Horní Kalná, kniha č. 1, Zápisy ze schůzí z let 1906-1921.

¹⁵⁶ JOHNOVÁ, B. *Tělocvičná jednota Sokol Horní Kalná 1906 – 1921*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 4, ev. č. 19/6.

¹⁵⁷ SOKA Trutnov, Sokol – tělocvičná jednota Horní Kalná, kniha č. 1, Zápisy ze schůzí z let 1906-1921.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

dorostu obojího pohlaví. Cvičení bylo opět obnoveno ve spolkové místnosti hostince Bosny. Byl zřízen tzv. zábavní odbor, starající se o organizaci plesů a zábav. Jednota ročně pořádala ples, zhruba 3 taneční zábavy, veřejná cvičení a zábavný večírek na Silvestra.

Na mimořádné schůzi konané dne 15. ledna roku 1919 v hostinci Bosně bylo jednáno o nařízení župního náčelníka o vyzbrojení členů Sokola, a v případě nutnosti a ohrožení bezpečnosti občanů či státu, nastoupit k jejich ochraně se zbraní v ruce. Tuto povinnost na sebe vzalo 20 členů.¹⁶⁰

Průmyslová krize přiměla Českou Obec Sokolskou, že o Vánocích roku 1922 uspořádala vánoční koledu ve prospěch nezaměstnaných členů Sokola. Z této vánoční koledy obec Horní Kalná obdržela 1450,- Kč. Tato částka byla rozdělena patnácti členům jednoty přibližně po 96,- Kč. Jednota Sokol Horní Kalná věnovala na koledu 60,- Kč.¹⁶¹

Počet členů Sokola zobrazuje následující tabulka:¹⁶²

Rok	Počet mužů	Počet žen	Celkem členů
1905	27	0	27
1920	Počet neznámý	Počet neznámý	42
1921	Počet neznámý	Počet neznámý	79
1923	53	15	68
1924	51	13	64
1926	61	20	81
1927	50	15	65

VIII. vrchlabský okrsek sokolské Krkonošské župy pořádal dne 17. června roku 1928 v Horní Kalné okrskové cvičení.¹⁶³

Mnichovský diktát v roce 1938 a obsazení pohraničí zasáhlo i do života slibně se rozvíjejícího spolku. Dne 12. dubna roku 1941 byla veškerá sokolská činnost zastavena.¹⁶⁴

Dne 18. srpna roku 1868 zachvátil střed obce Horní Kalné velký požár. Hořelo ve stodole Františka Noska čp. 236. Popelem lehlo 13 stavení¹⁶⁵ včetně hospodářských budov. Snad by při tom velikém větru byl celý hořejší konec vesnice vyhořel, kdyby byla bývala z Čisté nepřijela stříkačka (právě když kovárna čp. 118 a chalupa čp. 116 již začaly hořet).¹⁶⁶ Pro stříkačku do Čisté jel na koni sedmnáctiletý Hynek, syn Josefa Dědka z čp. 151. Do vesnice

¹⁶⁰ SOKA Trutnov, Sokol – tělocvičná jednota Horní Kalná, kniha č. 1, Zápisy ze schůzí z let 1906-1921.

¹⁶¹ SOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁶² SOKA Trutnov, Sokol – tělocvičná jednota Horní Kalná, kniha č. 1, Zápisy ze schůzí z let 1906-1921.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ JOHNŮVÁ, B. *Tělocvičná jednota Sokol Horní Kalná, 1906-1921*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 4, ev. č. 19/6.

¹⁶⁵ Číslo domu 236 a od něho 108, 112, 113, 114, 152, 153, 154, 155, 157, 156, 158 a 276. SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹⁶⁶ SOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

přišlo mnoho podpory jako chleba, sláma, obilí a v peněžích 400 zlatých. Z důvodů požárů ve vesnici byl v Horní Kalné roku 1885 založen sbor dobrovolných hasičů.¹⁶⁷

Dne 3. března roku 1891 vypukl poblíž budovy školy požár, který zachvátil hospodářské stavení pana Josefa Jezdinského čp. 103.¹⁶⁸

Roku 1892 obecní výbor zakázal kouření a neopatrné zacházení s ohněm v lesích v období sucha, kdy hrozilo nebezpečí ohně. Pokud někdo nedodržel toto nařízení, byla mu dána pokuta do 10 zlatých nebo vězení až na 48 hodin.¹⁶⁹

Dne 30. března roku 1921 kolem deváté hodin večerní zazněl vesnicí poplašný signál hasičské trubky „hoří“. Hospodářská usedlost Františka Cermana čp. 112 byla celá v plameni. Zachránil se jen dobytek. Stodola lehla popelem až do základu i s hospodářskými stroji a náčiním. Před rychle se šířícím ohněm byla hasiči zachráněna sousední chalupa Františka Dědka čp. 111. Z usedlosti čp. 112 zbyly jen ohořelé trámy, zdivo chléva a obytné místnosti. Příčina požáru nebyla známa.¹⁷⁰

Dne 8. května roku 1924 kolem jedné hodiny po půlnoci lehla popelem hospodářská chalupa čp. 152 a hospodář Josef Krykula na půdě uhořel. Ze stodoly zbyla jen hromádka ohořelých trámů a krovů. Okna byla prázdná, i rámy ve zdi shořely. Vesnice v době požáru tvrdě spala. Než nejbližší sousedé přispěchali na pomoc, chalupa byla v plameni, a nebylo už pomýšlení na záchranu chalupy. Jen dobytek byl vyveden. Hasiči pospíchali k potoku pumpovat vodu, ale ta netekla. Lidé polévají ručně hořící chalupu vodou, žár byl ale moc silný. Na vodu netrpělivě čekali obyvatelé chalupy; majitel, šedesátiletý děda, syn se svojí těhotnou ženou a zeť se ženou v šestinedělí. Ti všichni netrpělivě čekali na vodu, ale hasičský stroj nefungoval. Sousedé obětavě pomáhali, sousední chaloupku čp. 151 zachránili. Byli to hlavně nejbližší sousedé, neboť valná část chalup, domků a statků spala tvrdě až do rána. A ráno se novina o požáru nesla vesnicí, a na místě požáru přibývalo diváků. Bylo nalezeno sežehnuté hospodářovo tělo. U těla se našla vojenská pistole. V poledne se na místo požáru dostavila soudní komise, podle ní se hospodář nezastřelil. Jak požár vznikl je ale stále zahaleno rouškou tajemství.¹⁷¹

Roku 1924 čítal sbor dobrovolných hasičů 94 členů, roku 1929 čítal už 131 členů.¹⁷²

¹⁶⁷ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Zápisy z porad obecního zastupitelstva z let 1891-1904.

¹⁶⁸ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹⁶⁹ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Zápisy z porad obecního zastupitelstva z let 1891-1904.

¹⁷⁰ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁷¹ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁷² Tamtéž.

V neděli 30. srpna roku 1925 oslavil sbor 40leté výročí trvání za spoluúčasti sborů dobrovolných hasičů z Dolní Kalné, Čisté, Bukoviny, ze Ždírnice, Slemena a Nové Paky.

Dne 4. listopadu roku 1927 od osmé hodiny večerní konal sbor dobrovolných hasičů noční požární cvičení. Na hospodářském dvoře pana Kalenského čp. 55 byl simulován požár. Po cvičení promluvil řídící učitel Ludvík Kodým k hasičům a obecnstvu, a ocenil obětavou činnost hasičů.

Sjezdu slovanského hasičstva v Praze se roku 1927 zúčastnilo z Horní Kalné 11 členů v kroji, 2 členové bez kroje a 3 ženy. V říjnu téhož roku uspořádal sbor noční poplachové cvičení spolu se sborem z Dolní Kalné.¹⁷³

Dne 21. března roku 1928 vypukl v Levínské Olešnici požár, který se díky prudkému větru rozšířil. Levínská Olešnice byla chudou podhorskou vískou o 164 číslech domů, roztroušených porůznu v údolí podél železniční trati Hradec Králové – Stará Paka – Turnov. Tato trať má v Levínské Olešnici prudké stoupání. Lokomotivy zde musely překonávat toto prudké stoupání, proto byly intenzivně vytápěny a z komínů sršelo spoustu jisker. A to bylo příčinou katastrofálního požáru. Ráno v 8 hodin a 45 minut jel osobní vlak. Jiskry sršely a prudký vítr je zanesl na doškovou střechu stodoly. Do půl hodiny bylo 16 hospodářských stavení v plameni. Šestnáct hospodářských stavení a tři stodoly lehly popelem. Postižení byli rázem na mizině a potřebovali rychlou pomoc. Do obce Horní Kalná došla zpráva o požáru v půl jedenácté. Sbor dobrovolných hasičů z Horní Kalné vyjel na pomoc. V poledne již hasil na místě neštěstí. Hornokalenský dorost Československého červeného kříže zaslal příštího dne 22. března dětem postiženým požárem finanční pomoc. Po obci vykonali členové obecního zastupitelstva ve prospěch postižených požárem sbírku. Vybralo se okolo 2000,- Kč.¹⁷⁴

Ke konci roku 1928 byl zřízen odbor žen. Přihlásilo se 41 členek.¹⁷⁵

Roku 1929 nevypukl v Horní Kalné žádný požár. Dne 15. února roku 1929 byl hasičský sbor povolán k požáru stodoly do Dolní Kalné. Pro veliký mráz a nedostatek vody se nevyjelo.¹⁷⁶

Dne 16. června roku 1929 ve tři hodinu ráno tentokrát místní sbor vyjel hasit hořící hostinec u Jiřího Zaplatílka v Dolní Kalné. Při tomto požáru zahynul mladý hasič Augustin Vaněk, člen sboru v Dolní Kalné. Když spěchal se strojem k požáru, klopýtl a stroj ho přešel.¹⁷⁷

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹⁷⁵ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

Spolek divadelních ochotníků Tyl v Horní Kalné byl založen také roku 1885. Od roku založení do roku 1919 ročně spolek odehrál 1 – 5 divadelních představení. Hráli se frašky, veselohry, dramata a obrazy z venkovského života.¹⁷⁸

3.3 Oslavy, svátky a plesy

Občané Horní Kalné se rádi scházeli a společně se bavili.

Za Rakouska – Uherska si žáci a občané Horní Kalné vážili vládnoucího císaře Františka Josefa I. a jeho ženy Alžběty, proto dne 24. dubna roku 1879 byla tichou modlitbou v kostele sv. Václava v Dolní Kalné oslavena jejich stříbrná svatba. Každoročně v srpnu a v listopadu se tichými bohoslužbami slavily narozeniny císaře i císařovny.¹⁷⁹ Zápisy oslav panujícího rodu ve školní kronice jsou kronikářem Horní Kalné z první republiky označeny za neupřimné a vnucené.

Jak už bylo napsáno výše, obyvatelé Horní Kalné byli společenší lidé, kteří se rádi bavili, buď na tanečních zábavách, plesech, nebo jen tak poseděli na „kus řeči“ u nějakého lahodného moku v hostinci. Z toho důvodu se obecní výbor na schůzi konané dne 15. května roku 1898 s většinovým počtem hlasů usnesl, že je v zájmu obyvatelstva Horní Kalné, aby byl výčep piva udělen panu Hynku Koudelkovi čp. 47. Místnosti k provozování živnosti byly v čp. 47 prohlášeny za způsobilé a policejnímu dohledu lehce přístupné. V Horní Kalné se roku 1898 nacházely dva hostince - paní Františky Dědkové, v místě budoucího hostince Bosny čp. 144,¹⁸⁰ a paní Albiny Krykulové čp. 58. Oba byly vzdáleny čtvrt hodiny od nově zamýšleného hostince, který ležel uprostřed těchto hostinců. Téhož dne 15. května roku 1898 se obecní výbor také jednomyslně usnesl, aby byl hostinec v čp. 144 udělen Janu Vaňkovi. Jan Vaněk, žadatel hostinské živnosti, byl prohlášen spolehlivým k vedení živnosti. V domě čp. 144 se nacházel hostinec ode dne 14. března roku 1697, kdy byla tato chalupa úředně prohlášena za hospodu, jejím majitelem byl Jan Cerman. Od roku 1647 za Jiřího Cermana se v ní prodávalo pivo. C. k. okresní hejtmánství v Jičíně dne 29. září roku 1898 nepovolilo Janu Vaňkovi výčep pálených lihových nápojů.¹⁸¹

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹⁸⁰ Hostinec Bosna, podle vyprávění pamětníků, svůj název získal v roce 1914, kdy se v místním hostinci setkávali místní čeští občané a němečtí občané z vedlejších vesnic a párkrát se i poprali. Po sarajevském atentátu, při další bitce v hostinci měl kdosi prohlásit: „To je jako v Bosně.“ A od té doby až dodnes hostinci tento název zůstal. V čp. 144 se stále nachází hostinec s názvem Bosna s vikendovým provozem.

¹⁸¹ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Porady obecního zastupitelstva z let 1891-1904.

V první polovině 90. let 19. století se obecní výbor usnesl, že se v obci Horní Kalná střídavě dvakrát za měsíc mohou pořádat taneční zábavy. V každém hostinci se mohla pořádat jedna taneční zábava za měsíc. V čase postním a adventním, tedy čtyři neděle před vánočními svátky a sedm neděl před velikonočními svátky, byly taneční zábavy zakázány.¹⁸²

Od roku 1896 se měly konat čtyři taneční zábavy ročně v každém hostinci. Jedna taneční zábava se měla konat o masopustě, druhá o pouti, třetí o posvícení a čtvrtá dle přání hostinského. Ve svátky byly zábavy zakázány. Taneční zábavy pořádané spolky se mohly konat jednou ročně. Ke každé taneční zábavě bylo potřeba předchozího povolení obecního představenstva. Za pořádek, co se týkalo veřejné bezpečnosti a mravnosti při tanečních zábavách, byl osobně zodpovědný hostinský. Taneční zábavy mohly trvat po celou noc. V případě porušení pořádku však zábava trvala jen do půlnoci. Mládež a všichni hosté se měli při zábavě chovat slušně. Proti výtržníkům bylo zavedeno trestní stíhání. Místnosti, ve kterých se zábavy konaly, měly být uspořádány tak, aby se zamezilo požáru či náhlému neštěstí (např. uklouznutí).¹⁸³

Po smrti Františka Josefa I. v roce 1916 a nástupu Karla I. na trůn se už v květnu roku 1917 v obci slavily narozeniny císařovny Zity a v listopadu téhož roku jmeniny císaře Karla I.¹⁸⁴

Ode dne 7. března roku 1919, kdy byly oslaveny 69. narozeniny prezidenta T. G. Masaryka, se jeho narozeniny v obci slavily každý rok. Podle východočeských prastarých zvyklostí, kladli lidé v tento památný den na pomníky kamínky. Roku 1920 se slavily 70. narozeniny pana prezidenta. Oslavu pořádala tělocvičná jednota Sokol za účasti všech místních spolků, politických organizací, obecního zastupitelstva, žáků a občanů Horní Kalné v hostinci Bosně. Nejprve se konala přednáška s názvem „T. G. Masaryk – Osvoboditel“. Poté byly na pořadu oslavy písně a básně. Večer sehrál divadelní spolek hru „Ve spárech rakouského orla“.¹⁸⁵

Po vyhlášení samostatné Československé republiky dne 28. října roku 1918 byla každoročně v tento památný den v obci konána velkolepá oslava. V neděli dne 28. října roku 1919 okolo druhé hodiny odpoledne bylo oslaveno první výročí samostatné republiky. Drobně poprchávalo. Žáci školy, místní hudebníci, obecní zastupitelstvo, sbor dobrovolných hasičů v kroji, členové tělocvičné jednoty Sokol a občané Horní Kalné se před hostincem u České

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹⁸⁵ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

koruny čp. 58 začali řadit do průvodu. Za hudebního doprovodu se průvod přemístil k hostinci u školy čp. 47, kde se průvod srazil v řady. Shromáždilo se asi 300 lidí. Občané se sešli, aby si sobě a na památku svým potomkům postavili památník samostatnosti, a zasadili dvě lípy. Naproti hostinci čp. 47 vystoupil místní učitel Ludvík Kodým s proslovem o významu národního svátku. I přes již vydatný déšť obecnost vyslechlo celý proslov. Po proslovu zazpívali žáci místní školy českou a slovenskou hymnu. Poté se průvod, za neustávajícího deště, odebral do sálu v hostinci Bosně, kde měl učitel Ludvík Kodým přednášku „O vzdělání“. Po přednášce byla ustanovena Místní osvětová komise a odbor Husova okresního osvětového sboru, na důkaz toho, že se místní občané chtěli vzdělávat a podle vzdělaného rozumu jednat ve prospěch svobody a samostatného státu. Tím byla odpolední oslava skončena. Večer sehrál spolek divadelních ochotníků hru „Vlastenecké povinnosti“. Hrlo se ve vyprodaném sále v hostinci Bosně.¹⁸⁶

Roku 1932 k oslavě 28. října přibyla novinka. Tělocvičná jednota Sokol uspořádala lampiónový průvod, který se konal večer. Začal u čp. 61 a končil u hostince Bosny.

V předvečer 5. července roku 1920 uspořádala tělocvičná jednota Sokol oslavu mučednické smrti Mistra Jana Husa. Oslavy se účastnili žáci, zástupci obecního zastupitelstva, spolky a občané Horní Kalné. Průvod s hudbou vyšel z hostince Bosny a zastavil se na silnici u čp. 56 pod „Homolí“. Zde byly předneseny básně a zazněla přednáška o mistru Janu Husovi, kterou přednesl správce školy z Kumburského Újezdu František Číp, kterého vyslal Husův osvětový sbor v Nové Pace. Po přednášce vzplanula na „Homolí“ hranice, a při tom se zazpívala píseň „Hranice vzplála“ a poté národní hymny.¹⁸⁷

Přesně po roce v podvečer 5. července roku 1921 se žáci opět účastnili tiché oslavy mučednické smrti Mistra Jana Husa pořádané tělocvičnou jednotou Sokol. Tichem blížící se noci se ubíral průvod žáků a občanů vsí od hostince Bosny proti proudu potoka. Opět zaplanula hranice na „Homolí“ nad čp. 98 u jámy a plameny šlehaly vysoko k obloze.¹⁸⁸

Roku 1921 byly v obci také uctěny sté narozeniny Karla Havlíčka Borovského. Na požádání řídícího učitele jménem spolku divadelních ochotníků z Horní Kalné sehrál spolek divadelních ochotníků ze Slemena dne 20. listopadu v hostinci Bosně hru ze života Karla Havlíčka Borovského „Brixenský mučedník“. Před divadelním představením promluvil

¹⁸⁶ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

správce školy Ludvík Kodym o Karlu Havlíčkovi.¹⁸⁹

Na popud řídicího učitele Ludvíka Kodyma byl roku 1922 ustaven výbor pro postavení pomníku obětem války. Členové výboru byli vždy dva zástupci obecního zastupitelstva, tělocvičné jednoty Sokol, sboru dobrovolných hasičů, spolku divadelních ochotníků, hospodářského spolku, republikánské strany, sdružení republikánského dorostu a jeden člen za školu. Předsedou byl starosta obce Josef Cerman. Pokladník František Kalenský čp. 98 a jednatelem řídicí učitel Ludvík Kodym.¹⁹⁰

Oslava národního svátku konaná dne 28. října roku 1924 byla spojená školní oslava s veřejnou oslavou v obci. V obci byla oslava šestého výročí samostatnosti spojena s oslavou pětistého výročí úmrtí Jana Žižky z Trocnova. Oslava se konala dne 20. října dopoledne. Po deváté hodině dopolední se obyvatelé scházeli za deštivého počasí před hostincem u České koruny čp. 58. Odtud se průvod za doprovodu hudby odebral do hostince Bosny čp. 144. V čele průvodu šla školní mládež s učitelským sborem, obecní zastupitelstvo a členové školní rady, za nimi místní spolky a občané Horní Kalné. Každý žák nesl buď státní vlajku, národní praporek nebo husitský praporek z papíru. Byla přednesena přednáška správcem školy Ludvíkem Kodymem na téma 28. říjen. V proslovu vzpomenu i na místní padlé za první světové války. Slavnost byla ukončena národními hymnami. Na budově školy vlála po celý den státní vlajka. Oslava Jana Žižky se konala večer. Před divadelním představením promluvil k občanům pan učitel František Bubák o Janu Žižkovi z Trocnova. Spolek divadelních ochotníků sehrál divadelní představení s názvem „Kam?“. Hra byla o Janu Žižkovi o čtyřech jednáních.¹⁹¹

Dne 30. května roku 1924 se konala slavnost odhalení pomníku padlým a nezvěstným v první světové válce. Zazpíváno bylo „Věno“ od Bedřicha Smetany. Zazpívalo ho 30 místních mláďenců a mužů, většina z nich ani neznala noty. Oslavu řídil a organizoval správce školy Ludvík Kodym.¹⁹²

Dne 28. října roku 1925 v den výročí československé samostatnosti uspořádala tělocvičná jednota Sokol s učitelským sborem veřejnou oslavu. Oslavy se účastnili žáci se svými učiteli, obecní zastupitelstvo, sbor dobrovolných hasičů ve stejnokrojích, sokolové v krojích a místní občané. Každý žák nesl papírovou státní vlajku. Průvod se odebral od hostince Bosny k válečnému památníku. U něho promluvil ke dni 28. října místní učitel František Portych.

¹⁸⁹ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

Žáci zazpívali a zarecitovali. Doslovu se chopil správce školy Ludvík Kodym. Zazpíváním národních hymen byla slavnost ukončena.¹⁹³

Roku 1928 byla zřízena v obci nová osvětová komise. Členové byli jmenováni Husitským okresním osvětovým sborem, obecním zastupitelstvem a dle zákona ministerstva školství a národní osvěty byl členem knihovník obecní knihovny. Předsedou byl starosta Josef Cerman, jednatelem Ludvík Kodym a pokladníkem František Kalenský. Dne 12. února roku 1928 pořádala místní osvětová komise přednášku na téma „Žena vychovatelkou“. Přednášel ředitel měšťanské školy v Nové Pace Emanuel Rotta. Zábavně vyprávěl o výchově dětí a mládeže v rodině. I přes nepříznivé počasí, zapříčiněné chumelenicí, se přednášky zúčastnilo 80 osob.¹⁹⁴

V předvečer 6. prosince chodil po příbytcích Mikuláš. Někdy chodil sám, někdy s čertem a andělem. „Pod okny Mikuláš na zvonek cinká, řetězy čert chřestí, metlou šlehne do tabulek v okně. Děti se běží někam schovati. Jedno pod postel, jiné na pec a drobotina nejmenší útočiště hledá za máminou sukni [...]“¹⁹⁵ Mikuláš dětem, které zlobily udělil napomenutí, hodné pochválil a šel zas o dům dál. V některých domácnostech si děti dávaly za okno punčochu nebo talíř a do rána jim tam Mikuláš nadělil jablíčka, oříšky a různé cukrovinky. Zlobivé děti dostávaly do punčochy uhlí nebo černé brambory.

Po svátku svatého Mikuláše se děti nejvíce těšily na Vánoce. O vánočních prázdninách sehrávali žáci pohádky. O Vánocích také chodili malí koledníci a zpívali vánoční písně o narození Ježíška.¹⁹⁶

Konec roku byl zakončen Silvestrovským večírkem, který dne 31. prosince pořádala tělocvičná jednota Sokol. Na programu byly písně a recitace. Pro pobavení dospělých se také pořádaly taneční zábavy a plesy.¹⁹⁷

„Do r. 1850 se tancovačkám říkalo „šejdovce“, tančilo se při harmonice nebo flašinetu. Bývalo to v neděli odpoledne, později večer pak hráli muzikanti. Platilo se za každý kousek zvlášť. Po roce 1850 již bylo vybíráno vstupné na celý večer. V té době se již také začínaly pořádat plesy s dekorační výzdobou taneční místnosti. Tančilo se po hospodách.“¹⁹⁸

V době masopustu, tedy od Tří králů až do Popeleční středy, se konaly plesy. Roku 1859 si Věnceslav Metelka o masopustu zaznamenal: „Masopust prý je devět neděl dlouhý. Čím delší masopust, tím víc dluhů. Mějme s nimi outrpnost! Vždyť šenkýři jeden druhému závidí, když

¹⁹³ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

¹⁹⁴ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

¹⁹⁸ BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006, s. 93. ISBN 80-86946-14-2.

u něho nedělají dluhy.“¹⁹⁹ Plesy pořádaly místní spolky: tělocvičná jednota Sokol, Místní sdružení republikánského dorostu, sbor dobrovolných hasičů a spolek divadelních ochotníků. V lednu roku 1931 pořádal sbor dobrovolných hasičů Maškarní ples. Byl to druhý Maškarní ples, který se v obci kdy konal. Ples se konal v hostinci Bosně. Sál byl vyzdobený, strop byl modrý a posetý hvězdičkami a měsícem. Na stěnách byly věnce ze smrčín. K poslechu a tanci hrála devítičlenná kapela z Dolní Kalné. I přes nepříznivé počasí byla účast na plese hojná. Další maškarní ples se konal o rok později, tedy roku 1932. Tentokrát ho pořádala tělocvičná jednota Sokol.²⁰⁰

V září roku 1932 uspořádalo Místní sdružení republikánského dorostu na oslavu svého desetiletého trvání slavnost „Dožinky“. Po jedné hodině po poledni se vydal průvod od čp. 70 k hostinci Bosně čp. 144 na louku mezi čp. 144 a 143. V čele průvodu jela selská jízda. Za nimi šla řada žen s ozdobenými srpy, řada sekáčů s kosami, poté jely ozdobené sekací stroje a nakonec dožínkový vůz se ženami a muži v národních krojích. Za vozem šli další účastníci slavnosti. Za střelby z loveckých pušek se průvod ubíral směrem k válečnému památníku. Zde bylo vzpomenuáno na oběti války. Slavnost dále pokračovala v hostinci Bosně, kde se až do večera hrála živá hudba a večer se zde konal věneček.²⁰¹

3.4 Dějiny školy

Do roku 1789 neměla obec Horní Kalná školu. Rodiče posílali děti do školy do Dolní Kalné, ale k učení děti nenutili. Vyučování dětí v Horní Kalné se datuje od roku 1789. Toho roku vystavěl chalupník Václav Koblle při své chalupě (staré čp. 172, nové čp. 140)²⁰² z vlastních prostředků malou světničku, ve které pak žáky vyučoval. Do místnosti se vešlo maximálně 20 žáků. Byl to učitel nezkušený. Návštěva školy nebyla povinná. Učitel neměl žádné příjmy, jen žáci mu přinášely vždy v sobotu 1 groš – jako odměnu za vyučování. Nepřišel-li žák v sobotu do školy, neměl učitel na odměnu nárok. Počet žáků v té době nelze udat, děti v obci nechodily všechny do školy. Do školy chodil ten, kdo mohl a chtěl, kdo nechtěl, nebyl nucen. To trvalo až do roku 1809, to přestal Václav Koblle vyučovat. Počet žáků začal vzrůstat, proto byl do Horní Kalné povolán zkušený učitel. Dne 1. listopadu roku 1809 nastoupil první řádný učitel Jarolím Jezdinský, který vyučoval asi rok v pronajaté

¹⁹⁹ METELKA, Věnceslav. *Ze života zapadlého vlastence*. Praha, 1977, s. 357.

²⁰⁰ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² = čp. 172/140

prostornější světnici u pana Maška čp. 90/20, který byl v té době rychtářem, a poté vyučoval až do roku 1816 ve světnici čp. 170/138. Roku 1815 byla vystavěna nová školní budova. Škola byla přízemní, jednotřídní. Dal ji vystavět majitel čisteckého panství pan Ignác Falge z Miletína.²⁰³

Roku 1816 byla školní budova vysvěcena a učitel přesídlil se svými žáky z nehostinných místností do nové školní budovy. Roční příjem ze školného obnášel necelých 100 zlatých. K vytápění školy dávala vrchnost čisteckého panství 6 sáhů²⁰⁴ dříví a 1 sáh na nedělní opakující vyučování.²⁰⁵

V polovině 19. století se řídící učitel neuzivil pouze učením, ve svém školním bytě měl tři tkalcovské stavy. Učitel Jarolím Jezdinský ve zdejší obci působil 58 roků. Byla nouze a bída, školní příjmy vynášely sotva 100 zlatých ročně, ze kterých živil sebe, manželku a 7 nezaopatřených dětí. Až 7 neděl nemivali chleba. Učitel Jezdinský chodil skoro denně do Branné na faru, kde opisoval na faře rukopisy. Když děti odrostly, ohlížela se rodina po vedlejším výdělku, a tím bylo v Horní Kalné hlavně tkalcovství. „V klase“, jak vypravují pamětníci, stará paní Jezdinská předla nebo soukala za kachlovými kamny, poněvadž v bytě už nebylo místo. V bytě stály 3 tkalcovské stavy, kde tkalcovaly syn a dvě dcery.²⁰⁶

Roku 1868 byl jmenován učitelem v Horní Kalné Jarolím Jezdinský mladší, v obci působil 18 roků. Po delší době byl roční příjem zvýšen o 81 zlatých. S rostoucím počtem dětí rostl i roční příjem, až dosáhl výše 210 zlatých ročně. Roku 1869 byla škola zařazena do III. třídy platu učitelů. Roční příjem pak činil 400 zlatých. Od roku 1876 byl roční příjem za vyučování dle II. platové třídy – 500 zlatých. Ode dne 1. ledna roku 1876 bylo na škole zavedeno vyučování ženským ručním pracím. Na zaplacení tohoto vyučování bylo ročně potřeba 80 zlatých. Tísnil-li se učitel s žáky v dřívějších dobách v pronajatých světničkách, tísnil se záhy i v nové školní budově. Rok od roku přibývalo žáků a prostor třídy nedostačoval.²⁰⁷

Roku 1882 z nařízení okresní školní rady v Jičíně byla přízemní školní budova přestavěna a rozšířena na jednopatrovou budovu. Na přestavbu školy obdržela obec zemskou finanční podporu ve výši 1500 zlatých. Přestavbou školy se obec zadlužila, dluh byl splacen až okolo roku 1901.

²⁰³ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

²⁰⁴ Plošná míra 1 sáh čtverečný = 3,5967 m². HLAVÁČEK, Ivan-KAŠPAR, Jaroslav-NOVÝ, Rostislav. *Vademcum pomocných věd historických*. 3. vydání. Jinočany, 2002, s. 173. ISBN 80-7319-004-4.

²⁰⁵ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kart. 10, list č. 1, Aktový materiál obce Horní Kalná z let 1790 – 1953.

²⁰⁶ Tamtéž, list č. 4.

²⁰⁷ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936

Dne 1. ledna roku 1883 byla v nové budově otevřena II. třída a bylo zavedeno pravidelné celodenní vyučování (do této doby bylo jenom polodenní). Roku 1885 se stal řídícím učitelem Antonín Blažek a bylo potřeba zřídit III. třídu. Na škole bylo 198 žáků. Zřízení III. třídy se stalo nařízením okresního školního úřadu v Jičíně. Se svolením řídícího učitele se třída prozatímně na tři roky zřídila z jeho pokoje v I. patře a přilehlého kabinetu. Třetí třída byla otevřena dne 2. ledna roku 1886. Léta mýjela, ale stále nebyla opatřena náležitá učebna, ani byt řídícího učitele. Až teprve roku 1910 okresní školní rada uznala školní budovu za zcela nezpůsobilou a nařídila stavbu nové školy. Obec začala vyhledávat vhodná stavební místa. Čtyřkilometrová délka obce byla příčinou nalezení čtyř vhodných stavebních míst, čímž vznikl spor, který stavbu školy jen oddaloval. Jedno usnesení bylo rušeno usnesením druhým, proti rozhodnutí okresní školní rady bylo podáno odvolání, ani přímluvy okresního školního inspektora nepřiměly sporné strany k jednotnému názoru ve prospěch školy. Zatím přišla první světová válka a stavba školy byla v nedohlednu. Roku 1885 byla založena školní zahrada. Roku 1887 byla zřízena letní tělocvična a roku 1902 hromosvod.²⁰⁸

Na začátku školního roku 1886/87 bylo na škole zapsáno 198 žáků. Od tohoto roku počet žáků klesal, až na začátku školního roku 1899/1900 bylo jen 149 žáků. Od roku 1900/01 až do roku 1912/13 bylo na škole průměrně 160 žáků. V době válečné roku 1917/18 se počet žáků zvýšil na 169 a od toho roku žáků ubývalo. Válečná doba a hlavně nově zřízená česká občanská škola ve Vrchlabí způsobily pokles počtu žactva na škole v Horní Kalné.²⁰⁹

V době války na počátku školního roku 1914/15 nastoupili jen dva učitelé. Ve II. a III. třídě se až do dne 16. února roku 1915 vyučovalo polodenně. Na to bylo zavedeno pravidelné vyučování, jež trvalo do dne 19. května roku 1915. Od toho dne až do dne 9. ledna roku 1919 se opět vyučovalo ve II. a III. třídě polodenně.

Ode dne 12. února roku 1917 do dne 10. dubna roku 1917 a ode dne 23. října roku 1918 do dne 2. prosince roku 1918 byly na celé škole uhelné prázdniny. Náhradou za první se vyučovalo až do dne 28. července roku 1917.

Školní budova léta sloužila rakouským, válečným účelům. Různé drobné práce žáků a žákyň pro vojíny v poli ubíraly čas již z toho mála vyučování. Učitelský sbor byl 3x nucen konat obchůzku po vsi za účelem získání úpisů na válečné půjčky. V době obchůzek se výuka nekonala. Konec války přinesl nadšení a ode dne 9. ledna roku 1919 bylo zavedeno

²⁰⁸ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kart. 10, list č. 2, Aktový materiál obce Horní Kalná z let 1790 – 1953.

²⁰⁹ Tamtéž, list č. 2.

pravidelné celodenní vyučování. Během prázdnin byla školní budova zvnějšku i zevnitř nově upravena.²¹⁰

Do sčítání lidu roku 1921 byly všechny děti ve škole římskokatolického vyznání. V době před sčítáním lidu vystoupila asi ¼ obyvatelstva z římskokatolické církve a přestoupila k československé církvi. Ve škole bylo poté ze 139 žáků 33 československého vyznání.²¹¹

Podle počtu dětí nastávala změna v počtu tříd. Roku 1934 byla škola v Horní Kalné schválena jako dvoutřídní až do roku 1939, kdy se stala opět trojtřídní.²¹²

Školní rok začínal (1. září) a končil (obvykle ke konci měsíce července) slavnostními bohoslužbami v kostele v Dolní Kalné. Dne 2. září byli žáci rozříděni do tříd a začalo vyučování. Každoročně vykonával c. k. okresní školní inspektor ve škole úřední návštěvu. Během celého školního roku se mezi žáky vyskytovaly různé choroby např. „boule na krku, osýpali se, trpěli dusivým kašlem či životu nebezpečnými spalničkami“.²¹³ V prosinci roku 1911 zemřela jedna žákyně na zánět slepého střeva. Obvodní lékař docházel do školy kvůli očkování dětí. Místní spolky podarovávaly školu finančními či věcnými dary.²¹⁴

Dle nařízení c. k. okresní školní rady z roku 1893 navštěvovali žáci za dozoru učitelů každou neděli v létě služby boží v Dolní Kalné. Dne 4. května v den Nanebevstoupení Páně se žáci účastnili prosebného průvodu do polí v Horní Kalné.²¹⁵

Od roku 1899 byly konány povinné vycházky se žáky do přírody, do lesa za účelem poučení.²¹⁶

Od roku 1902 v zimním období poskytoval pan Hynek Koudelka, hostinský vedle školy čp. 47, žákům polévkové obědy za 6 haléřů, což pro vzdálenější žáky bylo skutečnou výhodou.²¹⁷

Roku 1903 sehráli žáci před Vánoci divadelní hru „Mladí pastýři betlémští“. Pro velký úspěch byla hra na Nový rok opakována. Výtěžek z dobrovolného vstupného byl věnován na doplnění žakovské knihovny.²¹⁸

²¹⁰ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kart. 10, list č. 2, Aktový materiál obce Horní Kalná z let 1790 – 1953.

²¹¹ Tamtéž, list č. 3.

²¹² JOHNOVÁ, B. *Obecná škola smíšená v Horní Kalné 1828 – 1951*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 17, ev. č. 19/5.

²¹³ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Tamtéž.

Od dubna roku 1906 byl každoročně slaven „stromkový den“. Ze školní zahrady byly vykopány tři stromky a vsazeny každý rok na zahradu nějaké usedlosti v blízkosti školy. Poté řídící učitel pronesl proslov o užitku stromů.²¹⁹

Koncem školního roku 1905/06 byl vydán nový školní a vyučovací řád, kdy došlo k rozšíření prázdnin na dobu dvou měsíců. Od roku 1906 začínal školní rok 16. září a končil 15. července.²²⁰

Ve školním roce 1914/15 zpracovali žáci pro válečné účely prádlo získané sbírkou. Žákyně zhotovily vlněné ponožky či nátepníčky. Prádlo bylo dodáno dámskému odboru Červeného Kříže v Nové Pace.²²¹

Školní mládež oslavila samostatnost českého národa teprve dne 4. prosince roku 1918. A to z toho důvodu, že ode dne 23. října roku 1918 onemocnělo 50% žáků a oba činní učitelé chřipkovou epidemií a škola byla uzavřena. Nevyučovalo se ani po vymizení nemoci, nebylo totiž uhlí - topení pro školu k vytápění školních místností. Vyučovat se začalo teprve dne 2. prosince roku 1918 a dne 4. prosince oslavovali děti samostatnost českého národa ozdobením školy zvenčí i zevnitř. Po deseti hodinách se sešli žáci v I. třídě v přízemí před ozdobeným obrazem pana prezidenta Masaryka, kde promluvil k žákům řídící učitel Antonín Blažek a místní učitel František Klepl. Oba ve svých proslovech vzpomněli na prezidenta Masaryka, na legionáře, na všechny věrné Čechy a zahraniční přátele. Jádrem proslovu bylo přání, aby děti vyrůstali ve svobodě.²²²

Od roku 1919 se ve škole každoročně slavily narozeniny Jana Ámose Komenského. Ve školním roce 1919/20 byl začátek školního roku opět ustanoven na den 1. září, výjimečně byl tento rok po naléhání rolníků začátek odložen na 16. září. Konec školního roku byl ustanoven na konec června. Nový poválečný rok začal radostně, ale ve škole byl nedostatek sešitů, čítanek, tužek a jiných školních pomůcek. Poprvé po dlouhé době docházelo k doplnění všech těchto potřebných pomůcek. Ode dne 1. října roku 1919 se žáci stravovali u Koudelků čp. 47 z amerického přidělu potravin.²²³

Roku 1921 byl dán řídící učitel Antonín Blažek na vlastní žádost na trvalý odpočinek. Od srpna roku 1921 byl správou školy v Horní Kalné pověřen Ludvík Kodým.

Dne 4. září roku 1921 sehráli žáci dětské divadlo v přírodě „Cikáni“ od J. Matějky. Poté se

²¹⁹ ŠOKA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Tamtéž.

²²² ŠOKA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

²²³ Tamtéž.

žáci skoro každoročně nacvičili nějakou divadelní inscenaci.²²⁴

Průmyslová krize ve státě v roce 1922 zasáhla i do chodu obce Horní Kalná. Mnoho rodin bylo bez práce či jen částečně zaměstnaných. Ke zmírnění bídy dětí nezaměstnaných rodičů uspořádali členové místní školní rady peněžní a naturální sbírku. Sběrka byla vybírána dům od domu po celé vesnici. Vybralo se celkem 450,- Kč, z naturálií se vybraly brambory, jablka a mouka. Z výtěžku sbírky bylo na Štědrý den poděleno 45 chudých dětí oblečením. Jednalo se o košile, punčochy, nátepníčky, zástěry a čepice. Mimo oděvu dostalo každé dítě jednokilovou štědrovku²²⁵, jablka a brambory. Nadílka se konala ve škole po proslovu řídícího učitele Ludvíka Kodyma.²²⁶

I následujícího roku 1923 trvala sociální krize spojená s průmyslovou krizí ve státě a s nezaměstnaností v rodině. Okresní komise pro péči o mládež v Nové Pace zaslala v únoru místním chudým dětem nezaměstnaných rodičů: sedmery chlapecké šaty, dvoje dívčí šaty, jedno dívčí prádlo a 7 párů střevíců.²²⁷

Ve dnech 28. – 30. června roku 1923 podnikla škola zájezd do Prahy. Účastnilo se jej 40 žáků a 2 vedoucí. První den se konala prohlídka Prahy, druhý den se konaly prohlídky uvnitř historických památek, poslední den se šlo do muzea a poté se jelo domů.²²⁸

Ve školním roce 1923/24 byl k výuce ručních prací zakoupen šicí stroj. Ve školním roce 1924/25 místní školní rada pořídila 10 nových dvousedadlových lavic pro žáky od 8 – 12 let.²²⁹

Ode dne 27. září roku 1929 byly konány v jednotlivých školních třídách v poslední vyučovací hodině oslavy svatováclavského tisíciletí. Bylo vzpomenuo na osobu svatého Václava a jeho význam pro vnitřní a vnější poměry tehdejší doby, tehdejšího českého státu, jeho význam pro národní kulturu a význam svatováclavské tradice pro politický i kulturní život národa.²³⁰

Hospodářská krize zasáhla i obec Horní Kalnou. Okresní školní výbor v Nové Pace roku 1931 vybídl učitele v celém okrese, aby se postarali o ulehčení situace chudých žáků. Správce školy v Horní Kalné svolal proto zástupce všech místních spolků a institucí za účelem porady, jak pomoci chudým dětem. Bylo vybráno 27 chudých žáků a bylo usneseno, že tito žáci

²²⁴ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

²²⁵ = vánočku

²²⁶ SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921-1933.

²²⁷ Tamtéž.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

²³⁰ Tamtéž.

dostanou 5x týdně ve vyučovacích týdnech ode dne 10. prosince roku 1931 zdarma talíř polévky. Polévka se vařila v hostinci v sousedství školy v čp. 58.²³¹ Školní kronika končí své záznamy rokem 1936, až do toho roku se každoročně organizovalo stravování pro chudé děti.

O letních prázdninách roku 1935 se na školní budově konaly opravy, byla dána nová krytina, vymalovány 2 učebny a chodba, a do přízemní třídy byla pořízena nová kamna.²³²

²³¹ SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

²³² Tamtéž.

Závěr

Tato práce zachycuje politickou, hospodářskou a společenskou situaci obce Horní Kalná v letech 1850-1938. Věnuje se běžnému životu občanů Horní Kalné, kteří v té době ve vesnici žili, především těch, kteří se aktivně podíleli na jejím vývoji.

Nejprve je nastíněna historie obce, která sahá až na počátek 13. století. Jako samostatná osada vystupuje Horní Kalná od roku 1706. Novým poznatkem, co se historie obce týká, je nejstarší dochovaná listina datovaná z roku 1790. Jednalo se o školní vysvědčení. Až do roku 1849-1850 byla obec Horní Kalná spojena se sousední obcí Dolní Kalnou. V této době totiž zanikají panství a jsou nahrazeny politickými okresy. V politickém vývoji je nastíněno dění v Habsburské monarchii i v obci Horní Kalná. Habsburská monarchie se v letech 1850-1918 zúčastnila bojů s Itálií, Pruskem, a od roku 1914 na straně Trojspolku bojovala v první světové válce. V období první světové války v obci umlkl společenský život - činnost spolků byla ukončena a všichni mladí a bojeschopní muži odešli na frontu. Vypukla hospodářská krize spojená s nedostatkem potravin, zavádělo se přidělové hospodářství. V obci našli během války útočiště židovští uprchlíci z Haliče. Konec války s sebou přinesl kýženou svobodu a vznik samostatného Československa, ale také s sebou přinesl život ve státu zasaženém poválečnou krizí, kde byla nouze o pracovní místa. Zejména dělníci byli bez práce. Konec války zapříčinil vznik nové církve československé, ke kterém se v obci hlásila 1/4 obyvatel. Další část této kapitoly popisuje politické organizace, které se v obci nacházely. Nastihuje volby veřejného zastupitelstva s výčtem zvolených členů a veřejné schůze v obci. Zajímavostí je, že v čele obce stál s určitostí v letech 1885 – 1935 vždy rolník. Což dává obraz o zemědělském a rolnickém rázu obce.

Druhá kapitola zachycuje hospodářské poměry v obci. Většina obyvatel obce se povoláním věnovala polnímu hospodářství. Kapitola se proto zaměřuje na zemědělství a na vlivy počasí na zemědělství. Kraj sužovaly časté povodně, aby už kraj neohrožovaly, byla roku 1929 zahájena regulace toků. Pro velký počet hospodářství a domácností, spolu s méně úrodnou půdou, nebylo možné se uživit pouze zemědělstvím, z toho důvodu se pěstoval i domácí průmysl – tkalcovství. Již dávní předkové, žijící ve 20. – 40. letech 19. století v obci Horní Kalná, byli rolníky a zároveň i tkalci. Snad v každé chaloupce se vyskytovaly 1-2 tkalcovské stavy. V 50. a 60. letech 19. století se tkalcovství stávalo každodenní prací a stávalo se v četných rodinách hlavním zdrojem obživy. V rodinách tkalců se, až do první světové války, pracovalo 12 – 16 hodin denně. Nástup strojního zpracování surovin měl na přadláky a tkalce

tragický dopad a znamenal pro ně dlouhá léta hladu a bídy. V období první světové války museli bojeschopní muži – tkalci do války. Tkalcovské stavy se v obci začaly opět používat až dva roky po válce. Závěrečná část kapitoly popisuje každodenní život tkalců v obci.

Třetí kapitola se zabývá společenskými poměry v obci. Popisuje stavby v obci. Občané obce patřili k pokrokovým, o čemž svědčily četné spolky - např. Hospodářsko – čtenářský spolek, Spolek divadelních ochotníků Tyl, Sbor dobrovolných hasičů, Spořitelní a záložní spolek či Tělocvičná jednota Sokol, které se aktivně podílely na kulturním dění v obci. Spolky pořádaly plesy, taneční zábavy a přednášky pro občany. Obyvatelé Horní Kalné rádi poznávali nové věci a situace, ale nezapomínali ani na věci minulé, a často pořádali slavnosti k výročí významných politických i kulturních událostí. Ke kulturním poměrům patří i dějiny místní školy. Řídící učitel Ludvík Kodým se aktivně podílel na kulturním vzestupu vesnice. Pořádal přednášky pro žáky, ale i pro občany Horní Kalné a šířil mezi nimi vzdělání a osvětu.

Na závěr bych chtěla dodat, že bylo zajímavé poznat způsob života občanů Horní Kalné před 160 - 70 lety. Tato práce by mohla sloužit jako pomocný materiál pro výzkum širšího území.

Seznam pramenů a literatury

Seznam pramenů

SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Kronika obce Horní Kalná z let 1921 – 1933.

SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 5, Podací protokoly z let 1918-1920.

SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kniha č. 1, Porady obecního zastupitelstva z let 1891-1904.

SOkA Trutnov, Archiv obce Horní Kalná, kart. 10, list č. 1, 2, 3, 4, Aktový materiál obce Horní Kalná z let 1790 – 1953.

SOkA Trutnov, Obecná škola smíšená v Horní Kalné, kniha č. 1, Školní pamětní kniha z let 1884-1936.

SOkA Trutnov, Sokol – tělocvičná jednota Horní Kalná, kniha č. 1, Zápisy ze schůzí z let 1921-1926.

SOkA Jičín, Okresní úřad Nová Paka, inv. č. 474, evid. jednotka kn 81, Záznam koncesovaných živností z let 1903-1947.

Seznam literatury

BAJER, Josef. *Dolní Kalná a Slemeno*. Příbram, 2006. ISBN 80-86946-14-2.

BENČ, Bohuslav. *Novopacko*. Praha - Litomyšl, 2005. ISBN 80-7185-706-8.

ČESÁKOVÁ, M.-HELIGROVÁ, M.-KRAUSOVÁ, J. *Okresní úřad Hořice 1850-1942*. Inventář archivního fondu. Jičín, 2004-5, ev. č. 376.

ČESÁKOVÁ, M.-HELIGROVÁ, M.-KRAUSOVÁ, J. *Okresní úřad Jičín 1850-1946*. Inventář archivního fondu. 1. díl. Jičín, 2004, ev. č. 372.

ČESÁKOVÁ, M.-HELIGROVÁ, M.-KRAUSOVÁ, J. *Okresní úřad Nová Paka 1855 –1942*. Inventář. 1. díl. Jičín, 2005, ev. č. 379.

HLAVÁČEK, Ivan-KAŠPAR, Jaroslav-NOVÝ, Rostislav. *Vademcum pomocných věd historických*. 3.vydání. Jinočany, 2002. ISBN 80-7319-004-4.

JOHNOVÁ, B. *Archiv obce Dolní Kalná 1864 – 1945*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 8, ev. č. 19/1.

JOHNOVÁ, B. *Archiv obce Horní Kalná 1852 – 1937*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 4, ev.č. 19/4.

JOHNOVÁ, B. *Obecná škola smíšená v Horní Kalné 1828 – 1951*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 17, ev. č. 19/5.

JOHNOVÁ, B. *Tělocvičná jednota Sokol Horní Kalná, 1906 – 1921*. Inventář archivního fondu. Jičín, 1964, s. 4, ev. č. 19/6.

KUBÁT, Miroslav. *Album ze starých Krkonoš. Fotografické dokumenty ze života horáků*. Hradec Králové. (bez ISBN)

LESÁK, V.-KÁBRT, J. *Textilní průmysl a dělnictvo na Trutnovsku v XIX. století*. Trutnov, 1968. (bez ISBN)

METELKA, Věnceslav. *Ze života zapadlého vlastence*. Praha, 1977. (bez ISBN)

Ottův slovník naučný. 2. vydání. č. 13. Praha, 1998. ISBN 80-7203-182-1.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny*. 2 díl. Praha, 1949. (bez ISBN)

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970. 1. díl. 1. svazek. Praha, 1978. (bez ISBN)

SEDLÁČEK, August. *Místopisný slovník historický království českého*. 2. vydání. Praha, 1998. ISBN 80-7203-099.

Resumé

The bachelor work consists of three chapters. The work focuses on the political, economic and social progress in the village Horní Kalná in years 1850-1938. The work describes simple life of all kinds of people, who lived in that time in Horní Kalná and made something special for the village. The work is devoted to the life of citizens in the village. It deals with the events, which happened at the time in the village.

The first chapter describes history of the village, political events in the Habsburg monarchy and in the village. At first is described history of village. The beginning is in 13. century. The village was recorded as independent settlement in year 1706. New piece of knowledge from the history of village is oldest saved document from year 1790 – school report. The village Horní Kalná was connected with neighbour village Dolní Kalná till 1849 – 1850. In that time finished manors and they are changed to political districts. The First World War stopped social life and activity of associations. All young and fighting power men departed to front. The economic crisis started – was want of food and the rationing economy was instituted. During the war the Jewish refugees from Halič found asylum in the village Horní Kalná. The finish of First World War brought long – yearned – for freedom and inception independent Czechoslovakia, but also brought life in the poor and damaged country. A lot of people were jobless - mainly workers. The finish of First World War arose new charge Czechoslovak. Next part of this chapter describes political organisations, which were situated in the village; about elections of council and public meeting in the village. Interesting is, that a peasant was for sure at the head of the village in years 1885 – 1935. That makes picture about agricultural impression of the village.

The second chapter records economical situation in Horní Kalná. This chapter describes agriculture and weaving like mines of living of citizens in Horní Kalná.

The third chapter deals with cultural activity in the village. People from the village were progressive and they based many associations. These associations organised balls, dances and lectures for citizens. Citizens organized often celebrations to an anniversary political and also cultural happenings.. Besides that history of the local school belongs to cultural terms too.

In conclusion I would like to say, that was very interesting recognize way of life of citizens in Horní Kalná before 160 – 70 years. This work could be instrumental as help material for research on wider territory. Main informative sources are archive of the village Horní Kalná and parts of the novel by Josef Bajer Dolní Kalná a Slemeno.

Příloha

1. fotografie legionářů z Horní Kalné za první světové války z fronty, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
2. fotografie legionářů z Horní Kalné za první světové války z fronty, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
3. fotografie legionářů z Horní Kalné za první světové války z fronty, 1915, Státní okresní archiv Trutnov, kart.10
4. fotografie divadla v přírodě, 1925, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
5. fotografie slavnosti odhalení pomníku padlých a nezvěstných v první světové válce, 1925, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
6. fotografie pomníku padlých a nezvěstných v první světové válce, 1925, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
7. fotografie rodiny z Horní Kalné, 20. léta 20. století, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
8. fotografie rodiny z Horní Kalné, konec 19. století, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
9. fotografie školy, 1924, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
10. turistická mapa Horní Kalné, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
11. fotografie chalupy v Horní Kalné, 20. léta 20. století, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10
12. fotografie Mikuláše, čerta a anděla, 1924, Státní okresní archiv Trutnov, kart. 10

1.



2.



3.



Kalná Hora

4.

15

Siena Svoboda



ALCOPI. VOL. 230/5-45

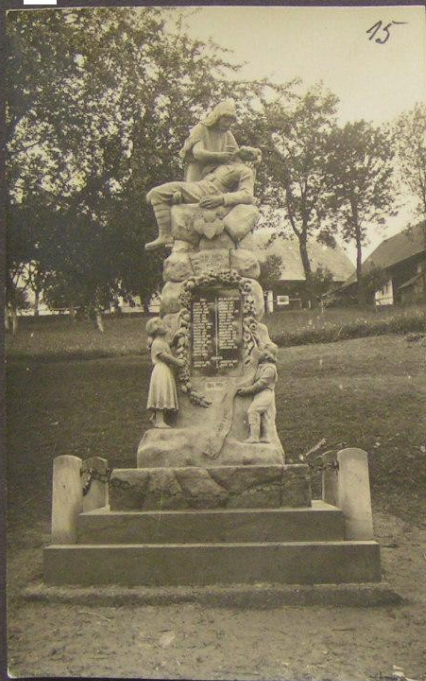
5.

15

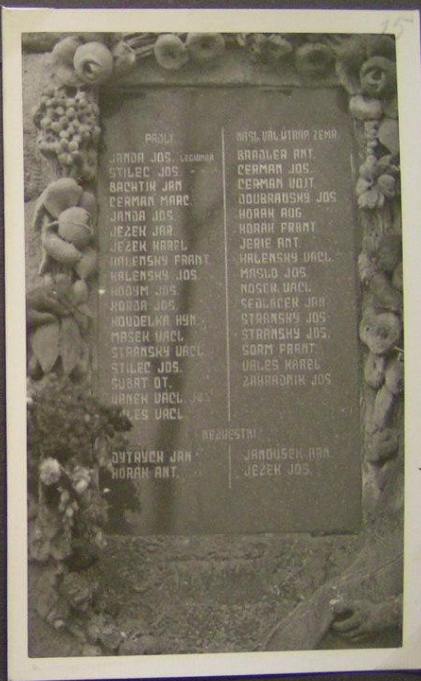


1925

Kalná Horní



15



PRAVÍ	
JANDA JOS.	BRALICA ANT.
STILEC JOS.	CEPMAN JOS.
BERAN JAR.	CEPMAN VOJT.
BERMAN MARC.	DOUBRAVSKÝ JOS.
JANDA JOS.	HORÁK RUG.
JEZEK JAR.	HORÁK PRANT.
JEZEK HAREL.	JERIE ANT.
HOLENSKY PRANT.	HOLENSKY VACL.
HOLENSKY JOS.	MASLO JOS.
HODUM JOS.	NOSEN VACL.
HODRA JOS.	SEDLÁK JAR.
KOUDELKA HYN.	STARANSKY JOS.
MASEK VACL.	STARANSKY JOS.
STARANSKY VACL.	SORNY PRANT.
STILEC JOS.	VALDES HAREL.
SUBRT OT.	ZAHRADEK JOS.
URNEK VACL. JOS.	
VALES VACL.	
NEJBLÍŽŠÍ	
DUTAVEN JAR.	JAROUSEN. RAR.
HORÁK ANT.	JEZEK JOS.

1925

7.



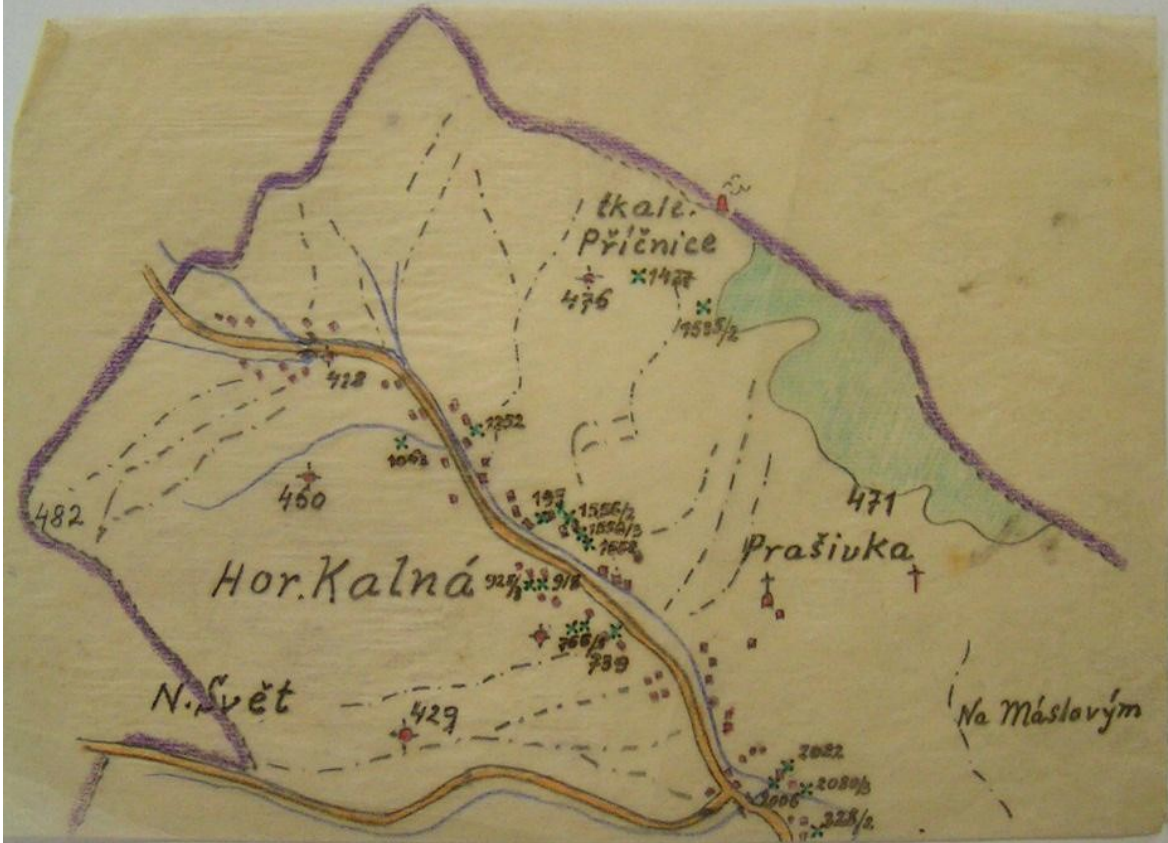
8.



9.



10.



11.



12.

